

«Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Попова О.Ю.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ” 2021 року

Випускна кваліфікаційна робота

Магістр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему «Стратегія розвитку ландшафтних парків Донецького регіону»

Виконав(-ла): студент II курсу, групи МПДзм-19

Спеціальності (напряму підготовки) 073 Менеджмент.

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Залялов І.Н.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник доц. каф. УФЕБ, к.е.н., доц. Антоненко В.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент доцент кафедри ЕПР, к.е.н., доц. Следь О.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Нормо-контролер доц. каф. УФЕБ, к.е.н., доц. Антоненко В.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Покровськ – 2021 р.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

Освітній ступінь магістр

Напрямок підготовки (спеціальність) 073 Менеджмент

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри

_____ /Попова О.Ю./

“ _____ ” _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Залялову Іреку Наїловичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи « Стратегія розвитку ландшафтних парків Донецького регіону»

керівник роботи Антоненко В.М., к.е.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від „12” лютого 2021 р. № 80

2. Строк подання студентом роботи 15 травня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи звітні дані фінансового сектору України, офіційна статистична звітність, інформація періодичних джерел, наукові праці провідних вчених у галузі стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні засади стратегічного управління ландшафтними парками в системі національної економіки. 2. Аналіз ефективності фінансово-економічних процесів на підприємстві. 3. Удосконалення методів стратегічного планування розвитку ландшафтних парків Донецького регіону

5. Перелік графічного матеріалу (з точною вказівкою обов'язкових креслень)
Демонстраційний матеріал

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Антоненко В.М., доц. кафедри УФЕБ		
РОЗДІЛ 1	Антоненко В.М., доц. кафедри УФЕБ		
РОЗДІЛ 2	Антоненко В.М., доц. кафедри УФЕБ		
РОЗДІЛ 3	Антоненко В.М., доц. кафедри УФЕБ		
Висновки	Антоненко В.М., доц. кафедри УФЕБ		
Нормо-контроль	Антоненко В.М., доц. кафедри УФЕБ		

7. Дата видачі завдання 13.02.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади стратегічного управління ландшафтними парками в системі національної економіки	13.02.2021 – 15.03.2021	
2.	Аналіз ефективності фінансово-економічних процесів на підприємстві	15.03.2021 - 01.04.2021	
3.	Удосконалення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону	01.04.2021 - 24.04.2021	
4.	Висновки за роботою, вступ	24.04.2021 – 30.04.2021	
5.	Оформлення роботи	01.05.2021 - 15.05.2021	

Студент

_____ Залялов І.Н.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ Антоненко В.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Залялов І.Н. Стратегія розвитку ландшафтних парків Донецького регіону / Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 073 «Менеджмент». - ДонНТУ, Покровськ, 2021.

У випускній кваліфікаційній роботі магістра розкрито теоретичні засади, методичні аспекти та надано практичні рекомендації щодо стратегічного управління ландшафтними парками в системі національної економіки. Здійснено визначення сутності економічного змісту та класифіковано види ландшафтних парків. Узагальнено світовий досвід щодо стратегії розвитку ландшафтних парків. Визначено порядок формування механізму управління екологічною безпекою діяльності суб'єктів господарювання. Представлено аналіз господарської діяльності підприємства. Виконано аналіз техніко-економічних показників. Проаналізовано активи та пасиви підприємства. Виконано оцінку показників фінансової стабільності підприємства. Удосконалено методичні положення щодо розробки стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону. Визначено чотири драйвери ефективності стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону. Розроблено пропозиції щодо інвестиційного забезпечення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Ключові слова: УПРАВЛІННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, СТРАТЕГІЯ, РОЗВИТОК, ОЦІНКА, ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК

ANNOTATION

Zalyalov IN Strategy for the development of landscape parks in the Donetsk region / Graduation qualification work for a master's degree in specialty 073 "Management" - DonNTU, Pokrovsk, 2021.

The master's thesis qualifies theoretical principles, methodological aspects and provides practical recommendations for strategic management of landscape parks in the national economy. The essence of economic content is determined and the types of landscape parks are classified. The world experience on the strategy of landscape parks development is generalized. The order of formation of the mechanism of management of ecological safety of activity of subjects of managing is defined. The analysis of economic activity of the enterprise is presented. The analysis of technical and economic indicators is performed. The assets and liabilities of the enterprise are analyzed. The assessment of indicators of financial stability of the enterprise is executed. The methodological provisions for the development of a strategy for the development of landscape parks in the Donetsk region have been improved. Four drivers of efficiency of strategy of development of landscape parks of Donetsk region are defined. Proposals for investment support of the strategy for the development of landscape parks in the Donetsk region have been developed.

Keywords: MANAGEMENT, EFFICIENCY, STRATEGY, DEVELOPMENT, EVALUATION, LANDSCAPE PARK

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛАНДШАФТНИМИ ПАРКАМИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	10
1.1 Економічний зміст та класифікація ландшафтних парків	10
1.2 Стратегія розвитку ландшафтних парків: світовий досвід	16
1.3 Формування стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону	18
2 АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	27
2.1. Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства.....	27
2.2 Аналіз фінансового стану підприємства	32
2.3 Аналіз фінансової стабільності	37
2.4 Аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємства.....	43
3 УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ	48
3.1 Індикаторна оцінка стратегії інтеграції ландшафтних парків до міської території	48
3.2 Драйвери ефективності стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.....	58
3.3 Інвестиційне забезпечення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону	62
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТОК А. Заява.....	78

ДОДАТОК Б. Перелік зауважень щодо оформлення роботи.....	79
ДОДАТОК В. Довідка про впровадження	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. За останні кілька десятиліть великі зміни у світовій економіці змінили умови для економічного зростання на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Ці події вимагають перегляду теорій та моделей розміщення економічної діяльності та зростання територіальних економік, а також теорій, що визначають нові способи управління ресурсами, зокрема земельними з метою відновлення біорозмаїття, захисту ґрунтів, ландшафтів та пам'яток природи. Ця ситуація вимагає розробки інформаційно-методичних основ, фрагментів програмного забезпечення досліджень цього напрямку, визначення переліку та спрямованості заходів щодо підвищення екологічної безпеки територій, які відповідали б вимогам доступності, гнучкості та пристосованості до застосування в сучасному світі. Вагомий внесок внесли такі економісти, як Хумарова Н.І., Безсмертнюк Т., Берегута Є. І., Коротун С. І., Бучинський Д. О., Чижденко О. О., Проць Б., Кагало О. та ін. Дослідження проаналізувало сучасні проблеми управління фінансовими ландшафтними парками та заповідними територіями, узагальнило основні підходи на основі системного підходу до розробки методів, спрямованих на підвищення ефективності управління. Аналіз наукових видань показав необхідність подальшої розробки проблеми удосконалення інструментарію організаційно-економічного інструментарію формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та розробленні організаційно-економічного інструментарію формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Для досягнення мети дослідження були поставлені і вирішені наступні задачі:

- поглиблення економічного змісту та класифікація ландшафтних парків;

- упорядкування світового досвіду розробки стратегії розвитку ландшафтних парків;
- формування стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону;
- аналіз фінансового стану та фінансових результатів господарських процесів на підприємстві;
- індикаторна оцінка стратегії інтеграції ландшафтних парків до міської території;
- визначення драйверів ефективності стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону;
- розробка пропозицій щодо інвестиційного забезпечення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Об'єкт дослідження – є ландшафтні парки Донецького регіону та еколого-економічні наслідки їх розвитку в системі регіонального господарювання.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо обґрунтування та розроблення організаційно-економічного інструментарію формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовано методи проведення економічних досліджень та основні теорії економіки та менеджменту. Зокрема роботи спирається на фундаментальні положення класичної економічної теорії, використано основні положення теорії сталого розвитку, інвестиційної теорії та теорії управління. Як методи наукового пошуку використано ряд методів наукового дослідження, зокрема: системний підхід та методи узагальнення, методи індукції та дедукції – для поглиблення економічного змісту та класифікації ландшафтних парків, аналіз і синтезу – при упорядкуванні світового досвіду розробки стратегії розвитку ландшафтних парків; математичні та методи фінансової математики – для аналіз фінансового стану та фінансових результатів господарських процесів на підприємстві та індикаторної оцінки стратегії інтеграції ландшафтних парків до міської території; наукової абстракції – при визначенні драйверів ефективності стратегії

розвитку ландшафтних парків Донецького регіону; системно-структурний підхід – при формуванні пропозиції щодо інвестиційного забезпечення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Науковий результат полягає у розробці і науковому обґрунтуванні теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення методики формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення методики формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону з метою відновлення біорозмаїття, захисту ґрунтів, ландшафтів та пам'яток природи. Довідка про практичну значущість отриманих у випускній кваліфікаційній роботі рекомендацій та пропозицій для розвинення господарської діяльності ландшафтних парків Донецького регіону представлена у Додатку В.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛАНДШАФТНИМИ ПАРКАМИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Економічний зміст та класифікація ландшафтних парків

Існує багато різних визначень ландшафту залежно від контексту, в якому він використовується. Деякі визначення включають землю, елементи ландшафту або ділянку землі, що складається із зелені та води, який використовується або сприймається людьми [1]. Інші дослідники розглядають ландшафт як загальний простір, який формується під впливом характеру міста чи місця розташування. Цей простір включає парки, зелені коридори, зелені насадження та інші простори між і всередині району, що приносить велику користь жителям міст у їх повсякденному житті. Міський ландшафт визначається Латиноамериканською ландшафтною ініціативою як результат природної та соціальної діяльності людини. Ландшафти також можна розглядати як змішаний наземний простір у формі скупчення взаємопов'язаних екосистем [2]. Функція міського ландшафту полягає у забезпеченні біологічного біорізноманіття, екологізації навколишнього середовища, виробництва та споживання [3]. Характеристики ландшафту такі:

1. Він має природні та культурні цінності, які підкреслюють взаємозв'язок між ними.
2. Ландшафт має соціальні, релігійні, культурні та мистецькі елементи, включаючи фізичну та метафізичну форми.
3. Управління ландшафтом орієнтовано на збереження його форми на теперішній час та для майбутніх поколінь. Крім того, нинішній ландшафт є результатом змін усіх довкілля в минулому.

4. Міський ландшафт надає унікальність навколишньому середовищу та додає різноманітності в житті людей.

Ландшафт – це основна складова природної та культурної спадщини, яка сприяє формуванню місцевих культур та добробуту людей і відіграє значну роль у розвитку та зміцненні національної та місцевої ідентичності. Окрім своєї ролі в інтересах суспільства (у культурній, екологічній, екологічній та соціальній сферах), він також є ресурсом, сприятливим для економічної діяльності, захист, управління та планування якого можуть сприяти створенню робочих місць. Розвиток у сільському господарстві, лісовому господарстві, промисловості, видобутку сировини, енергетиці та регіональному плануванні, містобудуванні, транспорті, інфраструктурі, туризмі та рекреації, а на більш загальному рівні – зміни у світовій економіці прискорюють зміни ландшафтів. Пейзаж не є статичним, але це система, що постійно змінюється. Зміни спричинені як природними, так і людськими факторами.

Тому охорона, управління та планування ландшафту є загальнонаціональною задачею. Землекористування, засноване на збалансованому та гармонійному взаємозв'язку між соціальними потребами, економічною діяльністю та навколишнім середовищем, є основою сталого розвитку.

Національні ландшафтні парки у всьому світі відіграють важливу роль у збереженні та підтримці глобальних екосистем та забезпеченні захисту біорізноманіття для майбутніх поколінь. Охорона екосистем у вигляді ландшафтних парків та заповідних зон на сьогодні стала невід'ємною частиною роботи з управління національним господарством. Те, як органи державного управління класифікують парки, залежить від країни, проте більшість паркових систем базуються на міжнародних системах класифікації. Дві глобальні агенції, що мають значення, які проводять роботу з глобальної класифікації, це «Парки світу» та Всесвітній союз охорони природи (ВСОП).

«Парки світу» – це міжнародна організація, яка тісно співпрацює з регіональними представниками країн-членів при класифікації їх парків. Плани

управління цими парками розроблені, щоб збалансувати використання людиною та стійкістю екосистем. Під час цього процесу вивчається унікальна екологія, середовище існування та біорізноманіття регіону, а також коридори дикої природи [4;34;35]. Цей метод вимагає, щоб деякі парки були закриті для громадськості та доступ до них лише для певних цілей, тоді як інші плануються та управляються таким чином, щоб навчати та забезпечувати задоволення, обмежуючи діяльність та кількість для забезпечення стійкості. Наприклад, парки Онтаріо в Канаді застосували подібний метод у всіх своїх категоріях парків, де класифікують свої парки або як „діючі”, або „недіючі” [34;35]. Термін «недіючі» або «неробочі» використовується для парків, які не відкриті для населення і до відвідування не рекомендується.

Існує чотири класифікаційних ознаки, що використовуються парками Світової організації – це екологічні парки, парки стрічкові, парки культурних ресурсів та міські або заміські парки [1;5;7].

Пояснення категорій, зміст та особливості утворення, типи парків наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Категорії світової системи класифікації парків

Тип парку	Зміст та особливості утворення
Екологічні парки	Вода або земля на основі вимираючих видів, чутливих екосистем Може бути поруч із стрічковими та парками культурних ресурсів
Стрічкові парки (посадки уздовж автотрас)	Водні або наземні буферні зони, що пов’язують парки та водні шляхи для людських маршрутів, доріг, пішохідних доріжок, суші та водних пейзажів
Культурно-ресурсні парки	Культурні території, відведені для використання людьми Водоспади, поле бою, райони, що мають культурне значення
Міські або заміські парки	Рукотворні зони та відкриті простори для використання людиною Обмежене біорізноманіття, але корисне як шляхи зв’язку для чутливих видів

Загальна увага до Всесвітнього союзу охорони природи (ВСОП) приділена до парків світу, оскільки обидві організації в основі своїх стратегій управління мають стійкість екосистем та спільнот. Зв'язок корінних жителів із землею та її природними ресурсами визнаний і визнаний WCPA, і що культурна та традиційна практика може безпосередньо стосуватися збереження біорізноманіття.

План Землі – це інструмент комп'ютерного моделювання, що використовується парками світу для оцінки ресурсів країни з метою розробки інтегрованої глобальної системи управління національними парками на основі біорізноманіття. У контексті біорізноманіття людство входить у своє визначення під час опису екосистем, які здійснюють природні цикли, щоб підтримувати себе. У центрі уваги Плану Земля – глобальна стійкість ресурсів, необхідних людині для виживання, і це охоплює екосистеми, середовища існування та спільноти. Чутливі екологічні сфери визначаються у всьому світі, і організація безпосередньо працює в управлінні, плануванні та фінансуванні цих чутливих областей.

Система парків у Великобританії охоплює концепцію людства як частини цілих екосистем, що підлягають включенню та управлінню як частину паркової системи, тоді як Група екологічної цілісності національних парків Канади визнала значення екологічної цілісності для паркової системи Канади. . Ці дві концепції, екологічна цілісність та використання людиною у поєднанні, створюють цікавий парадокс для планувальників та менеджерів паркових систем у всьому світі при розгляді моделей управління екосистемами. За даними ВСОП, приблизно 9% загальної суші у світі класифікується як національний парк, і в цьому контексті національні парки відіграють важливу роль у сталому управлінні. Всесвітня комісія заповідних територій (WCPA) при ВСОП визначила морські, прибережні райони та гори як найважливіші регіони, на які слід зосередитись, щоб захистити біорізноманіття та підтримати людські спільноти. Захист морського середовища забезпечить стійкість рибного господарства та джерела їжі, тоді як захист гір має вирішальне значення в той

час, коли дефіцит води є світовою проблемою для громад. Наслідки глобального потепління на міграцію фауни також потребуватимуть ретельного планування вперед шляхом зв'язку коридорів збереження.

Система класифікації МСОП, узагальнена в таблиці 1.2, була розроблена для стандартизації визначень, що використовуються для класифікації національних парків та заповідних територій у світі, що було вимогою ООН.

Таблиця 1.2 – Класифікація парків ВСОП*

Категорії	Тип парку	Характеристика
1a & 1b	Строгий природний заповідник / Науковий заповідник	Непорушений природний стан, високе екологічне значення науковий, освітній, екологічний моніторинг
II	Національний парк	Природне та мальовниче міжнародне значення наукове, освітнє, рекреаційне
III	Пам'ятник природи / Природна пам'ятка	Захист природних особливостей та унікальних характеристик зазвичай переноситься на невеликі території
IV	Керована природа Заповідник / Заповідник	Захист видів та навколишнього середовища за допомогою втручання та управління людиною
V	Захищений пейзаж / морський пейзаж	Мальовничі природні / культурні суші та морські пейзажі із взаємодією туризму чи корінних громад
VI	Ресурсний резерв	Тимчасова категорія для охорони природних ресурсів, доки не буде забезпечена постійна класифікація
VII	Антропологічний заповідник / Природна біотична зона	Підтримує традиційні громади та спосіб життя без впровадження сучасних технологій
VIII	Багатокористувацька зона управління / область керованих ресурсів	Економічна спрямованість на стійке використання ресурсів, сільське господарство та туризм

* Джерело: [16;26;31]

Ця система класифікації широко використовується керівництвом парків для підтримки національних парків та систем заповідних територій у всьому світі. Згідно з [16-17], зосередження уваги на екологічній цілісності не дозволяє точно класифікувати історичні, культурні та міські парки, якщо вони не зберігають високого рівня екологічної цінності. Хоча використання людьми не є явним, у всіх категоріях виникає закономірність, яка свідчить про те, що використання людиною варіюється від мінімального використання в першій категорії до поступового збільшення використання у восьмій категорії, коли діяльність, дозволена в кожній категорії, вивчається більш ретельно.

У Європейській ландшафтній конвенції Рада Європи визначила загальні та конкретні заходи, які вона очікує від своїх держав-членів [37;43]. Це встановило основу ландшафтної політики націй. Очікується, що Сторони:

- встановлять та впровадять ландшафтну політику, спрямовану на захист, управління та планування ландшафту;
- встановити процедури участі широкої громадськості, місцевих та регіональних органів влади та інших сторін, зацікавлених у визначенні та реалізації ландшафтної політики; Інтегрувати ландшафт у свою регіональну та містобудівну політику та у свою культурну, екологічну, сільськогосподарську, соціальну та економічну політику, а також у будь-яку іншу політику з можливим прямим або опосередкованим впливом на ландшафт;
- підвищити обізнаність громадянського суспільства, приватних організацій та державних органів про цінність та роль ландшафтів;
- сприяти проведенню тренінгів для фахівців з оцінки ландшафтів та експлуатації;
- сприяти мультидисциплінарним навчальним програмам з питань ландшафтної політики, охорони, управління та планування для фахівців у приватному та державному секторах та зацікавлених асоціацій;
- сприяти проведенню шкільних та університетських курсів, що стосуються цінностей, що притаманні ландшафтам, та питань, що виникають внаслідок їх охорони, управління та планування у відповідних предметних

областях; Провести інвентаризацію ландшафтів (визначити ландшафти на всій їх території); Аналізувати ландшафти на основі їх характеристик та оцінювати наслідки, що впливають на ландшафти;

- вести облік змін ландшафтів;
- оцінити визначені таким чином ландшафти, беручи до уваги конкретні цінності, що надаються їм зацікавленими сторонами та зацікавленим населенням;
- встановити цілі якості для визначених та оцінених ландшафтів; Надавати один одному науково-технічну допомогу в ландшафтних питаннях шляхом об'єднання та обміну досвідом та результатів дослідницьких проектів;
- сприяти обміну спеціалістами з ландшафтного управління, зокрема для навчальних та інформаційних цілей;
- обмінюватися інформацією з усіх питань, що охоплюються положеннями Конвенції про ландшафт;
- заохочувати транскордонну співпрацю на місцевому та регіональному рівні та, де це необхідно, готувати та впроваджувати спільні ландшафтні програми [48].

1.2 Стратегія розвитку ландшафтних парків: світовий досвід

Ландшафт тлумачиться Національною ландшафтною стратегією (NLS), як це визначено в Європейській ландшафтній конвенції (далі: Ландшафтна конвенція). Відповідно, ландшафт означає територію, яку сприймають люди, характер якої є результатом дії та взаємодії природних та / або людських факторів. Ландшафт є важливою частиною якості життя людей скрізь: у міських районах та на селі, у деградованих районах, а також у районах високої якості, у районах, які визнані надзвичайною красою, а також повсякденних районах. У цьому контексті деградовані, погіршені / зруйновані ландшафти є настільки ж частиною Стратегії, як і охоронювані ландшафти з високою цінністю або незахищені ландшафти. Якість та різноманітність європейських ландшафтів є

загальним ресурсом. Одним з основних завдань NLS є залучення уваги суспільства до ландшафту та загострення почуття відповідальності з метою співпраці зацікавлених сторін на місцевому, національному та міжнародному рівнях щодо охорони, управління та планування українських національних, регіональних та транскордонних ландшафтів [2;29;32;37].

Відповідно до духу Конвенції, ця Стратегія встановлює цілі та завдання, використовуючи три інструменти захисту-управління-планування.

1. Захист ландшафту означає дії щодо збереження та підтримання значущих або характерних особливостей ландшафту, обґрунтованих цінністю його спадщини, що походить від його природної конфігурації та / або від діяльності людини.

2. Управління ландшафтом означає дії з точки зору сталого розвитку з метою забезпечення регулярного утримання ландшафту з метою керування та гармонізації змін, спричинених соціальними, економічними та екологічними процесами.

3. Ландшафтне планування означає рішучі дії, спрямовані на вдосконалення, відновлення або створення ландшафтів.

При розробці стратегії вся адміністративна територія населених пунктів, включаючи водні об'єкти, вважається частиною ландшафту відповідно до Конвенції.

Беручи до уваги обширний перелік завдань, визначений Радою Європи та представлений у вступі, та принципи, викладені в Ландшафтній конвенції, місію першої Національної ландшафтної стратегії можна резюмувати наступним чином:

- розробка комплексного цілісного підходу до землекористування та прийняття його тими, хто займається землекористуванням;

- ландшафт слід розглядати як життєво важливий елемент природи, включаючи людину, і як депозитарій якості навколишнього середовища. Це повинно стати основним елементом підходу до галузевих областей та функцій політики. Не тільки сфери та функції, визначені на основі аспектів захисту

визначних цінностей, як зазначено в різних системах політики, повинні бути захищені та збережені;

- стан ландшафту та наслідки руйнування повинні вирішуватися разом шляхом виявлення причинних наслідків, вказуючи на необхідність нести відповідальність за використання ландшафтів. Ця стратегія розглядає, як Україна задовольняє міжнародні очікування, і представляє найбільш домінуючі процеси формування ландшафту, вплив цих процесів та стан ландшафтів в Україні та Донецькій області.

Стратегія базується переважно на можливостях, маючи на увазі такі три горизонтальні принципи:

- загальний захист природних ресурсів та культурної спадщини;
- розумне та раціональне використання територій;
- пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптація до них.

Стратегія має наступні три ключові цілі як складові загальної цілі, наведені вище:

I. Закладання основ землекористування на основі ландшафтної конфігурації та активів.

II. Придатний для життя ландшафт - придатне для проживання поселення - розумне землекористування.

III. Підвищення рівня ландшафтної ідентичності.

1.3 Формування стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону

Основною метою формування стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону є забезпечення управління природно-заповідною територією для відновлення, збереження та покращення унікальних природних компонентів навколишнього природного середовища, що характеризується сукупністю особливих характеристик, що включаються культурно-історичну, соціальну,

релігійну, рекреаційну, наукову, освітню, виховну та естетичну складові національного багатства України.

Виходячи з мети створення ландшафтних парків Донецького регіону основними стратегічними завданнями при розробці стратегії розвитку, що умовно поділені на зовнішні та внутрішні, є такі (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Зовнішні стратегічні завдання при розробці стратегії розвитку ландшафтних парків*

Джерело: розроблено автором на основі [39;45]

Особливістю зовнішніх стратегічних завдань при розробці стратегії розвитку ландшафтних парків є орієнтир на розбудову національної та

регіональної економіки, досягнення суспільно значущих цілей сталого розвитку суспільства, захист біорозмаїття для наступних поколінь. Водночас вадливе місце при формуванні стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону займають внутрішні стратегічні завдання, які представлені на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Внутрішні стратегічні завдання при розробці стратегії розвитку ландшафтних парків*

Джерело: розроблено автором на основі [39;45]

Донецька область внаслідок приналежності до зони ООС знаходиться в зоні екологічного ризику, невизначеності та обмежених фінансових ресурсів, що

неминуче проявлятиметься у труднощах із залучення інвесторів та інвестиційних джерел до процесів створення ландшафтних парків. Незадовільний стан справ щодо збору, систематизації, оцінки та моніторингу інформації про навколишнє середовище, стан природних комплексів та ландшафтних об'єктів та їх зміни також є проблемою. Окрім того питання доступності, захисту та комплексного використання інформації залишаються невирішеними. Проблеми включають відсутність електронних засобів масової інформації, невідповідність часових та просторових параметрів різних опитувань, їх міжвідомчу “розсіювання”, а також розбіжність у рівнях деталізації.

Стратегії розвитку регіонального парку є проектно-орієнтованими інструментами регіонального управління, пов'язаного з ландшафтом, у міських регіонах. До цього часу неадекватний захист міських та регіональних відкритих просторів має бути покращений шляхом далекосяжної валоризації культурного ландшафту. Це може бути зроблено, наприклад, шляхом відкриття та взаємозв'язку відкритих просторів, за допомогою проектних заходів та сприяння стійким формам використання. Міський ландшафт стає високо оціненим регіональним суспільним благом, де відкриті простори розуміються і розвиваються як важливі місця в історії культури, як місця зустрічей для населення регіону, як основа місцевої якості міського регіону, як просторова передумова місцевого рекреаційні послуги та як ресурс для захисту міського сільського господарства.

Неформальні стратегії розвитку регіональних парків не замінюють офіційні комплексні інструменти планування та галузеве планування, пов'язані з навколишнім середовищем, а доповнюють їх. Розвиток регіонального парку жодним чином не робить недійсними регіональні та підготовчі категорії землекористування відкритого простору або ландшафтно-планувальні категорії охоронної території. Лише скоординована суміш офіційних та неформальних домовленостей про управління може сприяти посиленню інтересів відкритого простору та покращенню міського ландшафту. Для інтеграції розвитку регіонального парку в комплексне планування доступні наступні варіанти, також у поєднанні: Категорії регіонального планування для охорони відкритого простору

(наприклад, зелені коридори) можуть бути ефективно доповнені через регіональні парки за допомогою активних заходів з ландшафтного проектування та використання. На початкових стадіях проекту або в процесі планування регіональний парк може бути включений до офіційного плану без обмежуючого впливу на інші види використання. Альтернативою є поступове включення проміжних результатів розвитку регіонального парку до офіційних планів, юридично захищаючи їх від інших видів землекористування. Результати міжмуніципальної співпраці для успішної реалізації стратегії розвитку регіонального ландшафтного парку можна захистити за допомогою підготовчих планів землекористування, розроблених відповідними місцевими органами влади.

Ландшафтне планування та стратегія розвитку регіонального ландшафтного парку можуть бути ефективно взаємопов'язані за допомогою узгодженої комбінації інструментів. Планування ландшафту має більший вплив, оскільки заходи, визначені ландшафтным планом, наприклад, створення системи середовища існування, насправді можуть бути реалізовані в контексті концепції регіонального ландшафтного парку. Більше того, це дозволяє досягти узгодженого підходу до пом'якшення наслідків шляхом визначення регіонального парку як регіональної концепції компенсації. Успішне поєднання механізмів управління включає інтеграцію розвитку регіонального парку у галузеве сільськогосподарське планування (попереднє структурне планування сільського господарства, інтегровані концепції розвитку сільських територій) або в плани сприяння економічному розвитку та туризму.

Стратегії розвитку регіонального ландшафтного парку ще далеко не налагоджені як інструменти. Потрібно зробити більше для поширення та розвинення концепції розвитку регіонального ландшафтного парку в Донецькій області на всі рівні управління - від державного до регіонального та місцевого. Як і всі неформальні інструменти просторового розвитку, стратегії розвитку регіональних ландшафтних парків залежать від поточної економічної ситуації та готовності до співпраці у галузі залучення інвестицій та поширення інновацій.

Регіональні стратегії розвитку міського та сільського господарства в рамках створення регіональних ландшафтних парків вимагають розробки проектів у всіх районах Донецького регіону. Ізольовані або точкові місцеві рішення для проектно-орієнтованого проектування в рамках створення регіональних ландшафтних парків, відновлення, тимчасового використання або «інсценування» нових і старих відкритих просторів у містах можуть зберігати землі, призводити до підвищення активності інвестиційних процесів. Однак така стратегія не дозволить здійснити вирішення комплексу завдання із одночасним збереження біорозмаїття та підвищення соціально-економічного добробуту регіонального населення. Крім того можливості для залучення інвестицій будуть вкрай обмеженими внаслідок недостатньої економічної ефективності, що не дозволить залучити партнерів та донорів до співпраці. У цьому сенсі стратегію розвитку регіонального ландшафтного парку можна розуміти як ключовий регіональний проект та завдання на майбутнє. Для місцевих органів влади, підприємців та фізичних осіб така стратегія дозволить підвищити «зелений» імідж регіону, покращити імідж окремих галузей регіональної економіки та сприятиме розширенню міжнародної співпраці у галузі екологічних інновацій та інвестицій.

Слід зауважити, що окреме місце у розробці стратегії розвитку мають посісти порушені землі, що знаходяться у користування без відповідних дозвільних документів до яких не визначено правовий статус. Законодавством визначено кілька категорій земель, що потребують охорони, які повинні знаходитись у державній чи комунальній власності: лісовий фонд, водний фонд, землі, що потребують охорони навколишнього середовища, землі відпочинку, землі з історико-культурними об'єктами та інші землі, що перебувають у виключній державній власності (шахти, енергетична та транспортна інфраструктура, аеропорти, експериментальні ферми тощо) [3;10;25]. Режим охорони цих земель передбачає, що відповідальний орган вимагає від користувача забезпечити охорону та збереження землі під час та після її експлуатації.

Однак досі охорона навколишнього середовища та процеси створення ландшафтних парків були неефективними через низьке фінансування, відсутність

підготовленого персоналу та обладнання та слабкість державних організацій, що відповідають за охорону земель. Більшість земель все ще є державною власністю. Однак у процесі приватизації земельні ділянки були виділені приватним власникам, включаючи землі, які зараз планується перевести під режим охорони або обмеженого використання. Інструменти, необхідні для застосування захисних заходів до приватних земель, не розроблені належним чином, і тепер буде потрібна фінансова компенсація для купівлі або попередження випуску земель для їх введення в режим охорони або компенсації обмеження використання земель. Наприклад, економічні інструменти та суттєве фінансування необхідні для розвитку захищених зелених коридорів на сільськогосподарських землях у Національній екологічній мережі України [29;30].

Таким чином базові стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону доцільно представити в такий спосіб (рис. 1.3).

Базові стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону	Стратегії диверсифікованого зростання	Стратегія централізованої диверсифікації
		Стратегія однорідної диверсифікації
		Технологічна диверсифікація
		Конгломератна диверсифікація
	Стратегії інтегрованої зростання	Стратегія зворотної інтеграції (контроль між органами державної влади, користувачами послуг ландшафтних парків та керівництвом останніх)
		Стратегія інтеграції
		Стратегія глобалізації
	Стратегії концентрованого зростання	Стратегія розвитку основної послуги (рекреаційної, туристично та оздоровчої)
		Стратегія розвитку нової послуги (освітньої, виховної, збутової)
		Стратегія розвитку нового ринку
	Стратегії скорочення	Ліквідація парку
		Стратегія «Збір врожаю»
		Скорочення частини підприємства

Рисунок 1.3 – Комплекс стратегій розвитку ландшафтних парків Донецького регіону [52, с.177]

Для ландшафтних парків Донецького регіону використання зазначених стратегій має принципове значення, адже інноваційний розвиток економіки вимагає адаптування господарської діяльності парків до умов нової економіки. Тому доцільним є поєднання зазначених стратегій або адаптивний перехід від одної до іншої за умов зміни кон'юнктури ринку та умов господарювання.

Результати формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону представлені на рис. 1.4.

I етап	Збереження та зростання в регіоні біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, біоти, земельних та водних ресурсів
II етап	Раціональне використання рекреаційних ресурсів територій та об'єктів природно-заповідного фонду для забезпечення зростання оцінки парку як регіонального суспільного блага
III етап	Формування дієвого економічного механізму стимулювання розвитку ландшафтних парків Донецької області
IV етап	Підвищення рівня екологічної свідомості бізнесу та населення, обізнаності щодо цінностей територій та об'єктів природно-ландшафтних парків
V етап	Залучення територіальних громад, бізнесу, фізичних осіб до управління ландшафтними парками, впровадження принципу колективної відповідальності за стан парків
VI етап	Забезпечення економічної ефективності функціонування та фінансової стійкості парків, зростання інвестиційної привабливості та «зеленого» іміджу

Рисунок 1.4 – Результати формування та реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону*

Джерело: авторська розробка

Слід зауважити, що успішність формування і реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону залежить значною мірою від

ефективності податкової політики та інвестиційної привабливості території. Інвестиційна політика щодо формування і реалізації стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону повинна ускладняється тим, що парки є комунальною або державною власністю, вони є бюджетними, неприбутковими, що знижує інвестиційну привабливість. Вдосконалення механізму оподаткування ландшафтних парків Донецького регіону. При вдосконаленні механізму оподаткування господарської діяльності ландшафтних парків Донецького регіону необхідним є запровадження спеціальних режимів оподаткування, що мають мотиваційно-стимулюючу спрямованість для накопичення необхідних коштів для розвитку. Такі податки екологічного спрямування як плата за спеціальне використання природних ресурсів у межах територій ландшафтних парків, збір за забруднення навколишнього природного середовища, плата за землю повинні мати стимулюючий характер для активізації діяльності та підвищення інвестиційної привабливості.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства

Фінансово-економічний аналіз господарської діяльності підприємства починається з огляду основних економічних показників, які характеризують кінцеві результати роботи підприємства. На основі такого аналізу формується загальна оцінка розвитку підприємства протягом періодів, що розглядаються.

При комплексному огляді загальних результатів господарської діяльності необхідно вирішити наступні задачі:

- оцінювання виконання планових показників;
- аналіз динаміки найважливіших економічних показників;
- аналіз результатів господарської діяльності, що впливають на прибутковість підприємства.

Аналіз виконання плану і динаміки показників розвитку підприємства здійснюється за окремими групами взаємопов'язаних показників:

- обсяг виробництва і реалізації,
- собівартість продукції,
- прибуток,
- рентабельність,
- використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Основні техніко-економічні показники, що характеризують роботу досліджуваного підприємства, приведені у табл. 2.1.

Дана таблиця дозволить наочно продемонструвати, а також оцінити і проаналізувати зміни, що відбулися за 2020 рік, зробити висновок про ефективність роботи підприємства, а також проаналізувати виконання плану надання послуг з

рекреації та туризму, будівництва зон відпочинку на території ландшафтного парку тощо за 2020 рік.

Таблиця 2.1 – Аналіз основних техніко-економічних показників діяльності підприємства за 2020 рік (тис. грн)

Показники	Попередній рік	Звітний рік				Темп зміни до попереднього року
		За планом	Фактично	Виконання плану, %	Абсолютне відхилення	
1	2	3	4	5	6	7
1. Вартість майна, тис. грн.	14129	13215	13218	100,023	-911	93,55
оборотні активи	12985	12073	12073	100	-912	92,98
необоротні активи	1144	1145	1145	100	1	100,09
2. Собівартість товарної продукції, тис. грн.	81180	8065	80696	1000,57	-484	99,40379
3. Дохід від реалізації, тис. грн.	96385	96813	96866	100,0547	481	100,499
4. Прибуток (збиток), тис. грн.	15205	16161	16170	100,0557	965	106,3466

Продовження табл. 2.1.

1	2	3	4	5	6	7
5. Середньооблікова чисельність працюючих, усього, осіб	94	93	93	100	-1	98,93617
у тому числі ПВП, осіб	-	-	-	-	-	-
6. Фонд оплати праці, усього, тис. грн.	6307	6427	6427	100	120	101,9026
у тому числі ПВП, тис.грн.	-	-	-	-	-	-
7. Середньомісячна заробітна плата, грн.	5,59	5,76	5,76	100	0,17	103,0411
8. Дебіторська заборгованість, тис. грн.	8844	8612	8527	99,01301	-317	96,41565

Таблиця 2.1 наочно демонструє зміни, що сталися протягом 2020 року.

Вартість майна в 2020 році зменшилась на 6,45%, дані зміни пов'язані зі зносом основних засобів.

Собівартість товарної продукції зменшилася на 0,6%, що викликано знижками, що надаються головним підприємством.

Обсяг реалізації виріс на 0,5%, який безпосередньо пов'язаний з описаними вище змінами.

Завдяки даним змінам вдалося збільшити прибуток підприємства на 6,35%, що є дуже хорошим результатом.

Фонд оплати праці зріс на 1,9% що пов'язане з інфляцією, а також слід врахувати незначна зміна числа співробітників, яке скоротилося на 2 особи.

Середньомісячна зарплата збільшилася на 3%, що також зумовлено зменшенням штату співробітників і інфляцією.

Також ми бачимо що скоротилася дебіторська заборгованість на 3,6%.

Таким чином всі відбулися зміни за 2020 р. позитивно позначилися на діяльності підприємства.

Також ми бачимо що підприємство за всіма показниками виконало поставлений план, що є хорошим досягненням.

На підставі даних фінансової звітності сформуємо порівняльний аналітичний баланс і проаналізуємо в таблиці склад, структуру і динаміку майна підприємства.

Таблиця 2.2 – Аналіз складу, структури і динаміки майна підприємства

Майно	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Абсолютне відхилення, тис. грн	Відхилення в структурі, %	Темп и росту, %
	2019	2020	2019	2020			
I Необоротні активи							
Основні засоби і нематеріальні активи, незавершене будівництво	1102	1141	19,65	21,08	39	1,43	103,54
Довгострокові фінансові інвестиції	42	4	0,75	0,07	-38	-0,68	9,52
Разом	5608	5413	39,69	40,95	-195	1,26	96,52
II Оборотні активи							
Запаси	3215	3059	24,76	25,34	-156	0,58	95,15
Дебіторська заборгованість	8527	8847	65,67	73,28	320	7,61	103,75
Грошові засоби й їх еквіваленти	1237	141	9,53	1,17	-1096	-8,36	11,40
Разом	12985	12073	91,90	91,34	-912	-0,57	92,98
Баланс	14129	13218	100	100	-911	0,00	93,55

Сукупне майно підприємства складається з позаоборотних і оборотних активів, причому питома вага позаоборотних досягла значення 19,65 % у 2019 р. и збільшилась до 21,08% в 2020 р.

В цілому майно підприємства за аналізований період скоротилася на 911 тис. грн, або на 6,45%, що може свідчити про скорочення обсягів основної діяльності,

яке, в свою чергу, може привести до неплатоспроможності підприємства. Питома вага оборотних активів у сукупних активах підприємства в 2020 р. склала 91,34% і дещо знизилася в порівнянні з 2019 р. (91,9%). Найбільшу питому вагу в майні підприємства займає дебіторська заборгованість, яка в 2020 році склала 73,28%, що істотно вище аналогічного значення за 2019 рік, яке становило 65,67%.

Поглиблюючи аналіз наявності майна, необхідно оцінити роль активів в управлінському аспекті (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Оцінка складу, структури і динаміки майна

Форма активів	2019 рік		2020 рік		Відхилення	
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага а, %
Виробнича	174	1,34	281	2,33	107	0,99
Товарна	3041	23,42	2778	23,01	-263	-0,41
Розрахунково- грошова	9764	75,19	8988	74,45	-776	-0,75
Разом	12985	100	12073	100	-912	

За даними таблиці 2.3 можна зробити висновок, що 2.33% активів підприємства забезпечують процес операційної діяльності та формують його виробничий потенціал, товарну форму має 23% активів, розрахунково-грошову - 74,45% активів.

Зміни, що відбулися в складі структури майна, показують, як розвивається підприємство, наскільки збільшується обсяг основних і оборотних коштів.

Детальніше розглянути дане питання можливо за допомогою наступних показників:

Коефіцієнт (Кб) приросту майна розраховується з формули:

$$K_6 = \frac{B_1 - B_0}{B_0} \cdot 100,$$

де B1, B0 — середня величина майна за звітний і попередній періоди.

$$K_6 = \frac{14129 - 13218}{13218} \cdot 100 = 6,9.$$

Коефіцієнт (K_v) приросту виручки від реалізації продукції розраховується:

$$K_v = \frac{V_1 - V_0}{V_0} \cdot 100,$$

де V_1 , V_0 — виручка від реалізації продукції (послуг) за звітний і попередній періоди.

$$K_v = \frac{96866 - 96385}{96385} \cdot 100 = 0,5.$$

Аналогічно розраховуємо коефіцієнт приросту прибутку від реалізації:

$$K_v = \frac{\Pi_1 - \Pi_0}{\Pi_0} \cdot 100,$$

$$K_v = \frac{15205 - 16170}{15205} \cdot 100 = 6,35.$$

Коефіцієнт приросту виручки від реалізації нижче за коефіцієнт приросту майна, це свідчить про погіршення ситуації з коштами на підприємстві проти попереднього звітного періоду.

2.2 Аналіз фінансового стану підприємства

Стабільність фінансового стану підприємства залежить від правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів у активи, тому для його оцінки необхідно вивчити передусім склад, структуру майна та джерела його утворення, а також причини їх зміни. Особлива увага при цьому приділяється вивченню причин, які негативно впливають на фінансовий стан підприємства.

Детальний аналіз цього питання дає можливість установити, якою мірою підприємство може спиратися на власні кошти і скільки треба позичити, а також наскільки ефективно використовуються власні й позичені кошти. Цей аналіз уможливорює також визначення відповідності стратегії підприємства напрямкам використання коштів з тим, щоб у разі необхідності вжити заходів для виправлення ситуації.

Таблиця 2.4 – Загальна оцінка стану майна (тис. грн)

Показник	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	Зміна
A	1	2	3
1. Усього майна (валюта балансу)	14129	13218	-911
1.1. Осн. засоби і необоротні активи	1144	1145	1
у % до майна	8,10	8,66	0,57
1.2. Оборотні активи (оборотний капітал)	12985	12073	-912
у % до майна	91,903	91,338	-0,57
1.2.1. Запаси	3215	3059	-156
у % до оборотного капіталу	24,76	25,34	0,58
1.2.2. Дебіторська заборгованість	8527	8847	320
у % до оборотного капіталу	37,70	34,58	-3,13
1.2.3. Кошти та їх еквіваленти:	1237	141	-1096
у національній валюті	1237	141	-1096
у іноземній валюті	-	-	-
у % до оборотного капіталу	9,53	1,17	-8,36
у національній валюті	2,81	7,40	4,59
у іноземній валюті	-	-	-
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-
Векселі одержані	-	-	-
1.3. Витрати майбутніх періодів	1	9	8
у % до майна	0,01	0,07	0,06

З даних аналітичної таблиці 2.4 можна зробити висновок, що на кінець року вартість майна в розпорядженні підприємства становила 13218 тис. грн, тобто за

звітний період майно підприємства зменшилось на 911 тис. грн за рахунок зменшення оборотних коштів.

У загальній вартості майна, яке перебуває в розпорядженні підприємства, 8,66 % становлять основні засоби й необоротні активи, які збільшилися на кінець звітного періоду на 1 тис. грн, і в загальній вартості майна їхня питома вага збільшилась на 0,57 %.

Оборотні активи зменшилися на 912 тис. грн, а в загальній вартості майна їхня питома вага зменшилась на 0,57%, причому матеріальні активи на кінець звітного періоду зменшилися на 156 тис. грн, а їхня питома вага в загальній вартості оборотного капіталу збільшилась на 0,58 %, частка дебіторської заборгованості зменшилась на 320 тис. грн., що становить 3,13 %, це позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Кошти (гроші) та їх еквіваленти в національній валюті зменшилися на 1096 тис. грн.

Далі розрахуємо показники мобільності всього майна підприємства та оборотних коштів:

а) для характеристики майна розраховується коефіцієнт мобільності майна: відношення вартості оборотних активів до вартості всього майна;

$$K_{\text{мм}} = \frac{C_{\text{об}}}{C_{\text{общ}}} \quad (2.2)$$

Для попереднього року:

$$K_{\text{моа}} = \frac{12985}{14129} = 0,92.$$

Для звітнього року:

$$K_{\text{моа}} = \frac{12073}{13218} = 0,913.$$

б) коефіцієнт мобільності оборотних активів розраховується як відношення найбільш мобільної їх частини (коштів і фінансових вкладень) до вартості оборотних активів.

$$K_{\text{моа}} = \frac{C_{\text{об}}}{C_{\text{к}}} \quad (2.2)$$

Для попереднього року:

$$K_{\text{моа}} = \frac{1237}{12985} = 0,095.$$

Для звітнього року:

$$K_{\text{моа}} = \frac{141}{12073} = 0,0117.$$

Зменшення коефіцієнтів мобільності всього майна і оборотних активів підтверджує тенденцію уповільнення оборотності майнових засобів підприємства.

Слід зазначити, що низька мобільність оборотних активів не завжди є негативною. За високої рентабельності продукції підприємства здебільшого спрямовують вільні кошти на розширення переліку послуг.

Проведемо порівняльний аналіз суми і напрямків вкладення коштів на підприємстві (табл.2.6), проаналізувавши найбільш важливі інвестиційні проекти протягом аналізованого періоду.

За результатами проведеного аналізу необхідно встановити напрямки подальшого вкладення коштів з метою покращення економічного стану аналізованого підприємства протягом досліджуваного періоду

Таблиця 2.6 – Аналіз обсягів капітальних інвестицій

Найменування	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	Сума, тис. грн.	Стр- ра, %	Сума, тис. грн.	Стр- ра, %	абс.	відн., %	в стр- рі, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Капітальні інвестиції - усього	575396	100	618605	100	43209	7,509	0
в тому числі							
1) капітальні інвестиції у матеріальні активи - разом	565394	98,26	615198	99,45	49804	8,809	1,188

Закінчення таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
в тому числі							
придбання землі	-	-	-	-	-	-	-
інвестиції в основний капітал:	54389	9,45	61519,8	9,95	7130,8	13,11	0,492
земля під забудову	-	-	-	-	-	-	-
капітальне будівництво	-	-	-	-	-	-	-
машини, обладнання та інвентар	17987	3,13	18076,6	2,92	89,6	0,498	-0,204
транспортні засоби	365489	63,52	430638,6	69,6	65149, 6	17,82	6,095
капітальне будівництво	-	-	-	-	-	-	-
довгострокові біологічні активи рослинництва та інші основні засоби	-	-	-	-	-	-	-
будівлі та споруди	8326,7	1,45	11898	1,92	3571,3	42,890	0,476
нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва	-	-	-	-	-	-	-
довгострокові біологічні активи тваринництва	-	-	-	-	-	-	-
інші необоротні матеріальні активи	119202	20,7	93065	15,04	- 26137	-21,93	-5,67
капітальний ремонт	-	-	-	-			
2) капітальні інвестиції у нематеріальні активи	10002	1,74	3406,8	0,56	- 6595,2	-65,94	-1,19

Дана таблиця наочно демонструє характерні особливості інвестиційної діяльності підприємства за попередній рік, а саме:

- основну частку в капітальних інвестиціях займають інвестиції в матеріальні активи (98,26%), при чому основна питома вага в них займають інвестиції в транспортні засоби, а саме 63,52%;

- найменша питома вага займають інвестиції в існуючі будівлі та споруди, даний показник є нормою, оскільки існуючі будівлі та споруди знаходяться в хорошому стані і не потребують капітального ремонту.

Аналізуючи звітний рік порівняно з попереднім легко простежуються такі зміни:

- капітальні інвестиції збільшилися на 7% при чому інвестиц в транспортні засоби зросли на 17,825%;

- інвестиції в основний капітал, інвестицій в існуючі будівлі та споруди виросли майже на 43%;

- інвестиції в інші необоротні активи скоротилися на 22%;

- інвестиції в нематеріальні активи знизилися на 66%.

Дані зміни дають уявлення про те, що підприємство основний ухил зробило на інвестиціях в транспортні засоби, оскільки вони мають безпосередній вплив на терміни поставок продукції, а також на якість продукції, що поставляється на склад, а також споживачу.

2.3 Аналіз фінансової стабільності

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства.

Аналіз фінансової стабільності дає можливість оцінити, наскільки підприємство готове до погашення своїх боргів і відповісти на запитання, наскільки воно є незалежним з фінансового боку, зростає чи зменшується рівень

цієї незалежності, а також чи відповідає стан активів і пасивів підприємства завданням його фінансово-господарської діяльності.

Розрахуємо основні показники фінансової стабільності:

Коефіцієнт концентрації власного капіталу:

$$K_{\text{квп}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ЗСГК}}, \quad (2.3)$$

де: ВК – власний капітал (підсумок 1 розділу пасиву);

ЗСГК – загальна сума господарських коштів (валюта балансу).

Для попереднього року:

$$K_{\text{квп}} = \frac{6137}{14129} = 0,43.$$

Для звітного року:

$$K_{\text{квп}} = \frac{8059}{13128} = 0,61.$$

Цей коефіцієнт характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Що вищим є значення цього показника, то більше підприємство є фінансово стійким, стабільним і незалежним від зовнішніх кредиторів.

Щодо рівня залучення позичених коштів у зарубіжній практиці існують різні думки. Найбільш поширено таку: частка власного капіталу має бути не меншою за 0,6 (60 %). У підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають охочіше кошти, оскільки воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власних коштів.

В звітному році можна простежити збільшення коефіцієнту концентрації власного капіталу на 18%, що є сприятливою тенденцією, згідно з попереднім судженням.

Коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{\text{фз}} = \frac{\text{ЗСГК}}{\text{ВК}}, \quad (2.4)$$

Для попереднього року:

$$K_{\text{фз}} = \frac{14129}{6137} = 4,5.$$

Для звітнього року:

$$K_{\phi 3} = \frac{13218}{8059} = 1,64.$$

Цей коефіцієнт є оберненим до коефіцієнта концентрації власного капіталу. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства.

В звітному році відбулося зниження коефіцієнта фінансової залежності порівняно з попереднім роком, що свідчить про зменшення частини запозичених коштів у фінансуванні підприємства, що є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів:

Цей коефіцієнт характеризує структуру капіталу. Високе значення коефіцієнта показує високу залежність від довгострокового позикового капіталу, що підриває фінансову стійкість підприємства.

$$K_{\text{ДЗ}} = \frac{\text{ДЗ}}{\text{ДЗ} + \text{ВК}}, \quad (2.5)$$

де ДЗ - довгострокові зобов'язання (3 розділ пасиву).

Для попереднього року:

$$K_{\text{ДЗ}} = \frac{7992}{7992 + 6137} = 0,56,$$

Для звітнього року:

$$K_{\text{ДЗ}} = \frac{5159}{5159 + 8059} = 0,39.$$

В звітному році відбулося зниження цього показника що є позитивною тенденцією, яка означає, що підприємство дедалі менше залежатиме від зовнішніх інвесторів.

Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів:

Цей коефіцієнт є одним з найважливіших коефіцієнтів фінансового аналізу і показує частку позикових коштів у структурі капіталу підприємства.

Чим більше у підприємства позикових коштів у структурі, тим не стійкіше стан підприємства.

$$K_{\text{ВЗ}} = \frac{3K + K_{\text{К}}}{\text{ВК}}, \quad (2.6)$$

де ЗК – залучений капітал (підсумок 3 розділу пасиву балансу)

K_k - короткострокові кредити банків (у 4 розділі пасиву)

Для попереднього року:

$$K_{вз} = \frac{7992 + 0}{6137} = 1,3$$

Для звітнього року:

$$K_{вз} = \frac{7992 + 0}{6137} = 0,64$$

Значення цього показника 0,64, то це означає, що на кожну 1 грн власних коштів припадає 64 коп. позичених.

Зменшення цього показника свідчить про зменшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про певне збільшення фінансової стійкості.

Чим нижче значення показника тим вище фінансова стійкість і незалежність підприємства від позикового капіталу і зобов'язань.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами : Він характеризує достатність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для фінансової стійкості. Коефіцієнт розраховують як відношення власних оборотних коштів до всієї величини оборотних коштів.

$$K_{зок} = \frac{OA - ПЗ}{OA}, \quad (2.7)$$

де OA – сума оборотних активів підприємства;

ПЗ – сума поточних зобов'язань.

Для попереднього року:

$$K_{зок} = \frac{12985 - 7992}{12985} = 0,38.$$

Для звітнього року:

$$K_{зок} = \frac{12073 - 5159}{12073} = 0,57.$$

В звітньому році порівняно з попереднім роком відбулося збільшення коефіцієнта, а отже сталося поліпшення фінансового стану підприємства, пов'язане

з тим, що відбулося збільшення власних оборотних коштів, необхідних для фінансової стійкості.

Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів. Він розраховується як відношення необоротних коштів до власного капіталу (розділ 1 активу балансу /розділ 1 пасиву).

$$K_c = \frac{HA}{BK}, \quad (2.8)$$

де HA - необоротні активи;

BK – власний капітал.

Для попереднього року:

$$K_c = \frac{1144}{6137} = 0,19.$$

Для звітнього року:

$$K_c = \frac{1145}{80597} = 0,14.$$

Коефіцієнт характеризує рівень забезпечення необоротних активів власними коштами. Показник має значення менше за 0,5, це свідчить про те, що підприємство має власний капітал в основному для формування оборотних коштів, що, як правило, розцінюють негативно, оскільки рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами занадто низький.

Для оцінки фінансової стабільності підприємства використовують також коефіцієнти стабільності економічного зростання і чистої виручки. Для цих показників нормативів не встановлено.

Коефіцієнт стабільності економічного зростання розраховують як відношення різниці між чистим прибутком до власного капіталу:

$$K_{ct} = \frac{ЧП}{BK}, \quad (2.9)$$

де ЧП - чистий прибуток.

Для попереднього року:

$$K_{ct} = \frac{1922}{6137} = 0,31.$$

Для звітнього року:

$$K_{\text{ст}} = \frac{1392}{8059} = 0,17.$$

Цей коефіцієнт характеризує стабільність одержання прибутку, який залишається на підприємстві для його розвитку та створення резерву.

Значення коефіцієнта 0,17 означає, що прибуток у розмірі 17 % власного капіталу за рік направлено на розвиток і створення резервів підприємства.

Зменшення коефіцієнта свідчить про зниження резервів підприємства, а також зменшення вкладів у розвиток підприємства.

Коефіцієнт чистої виручки:

Розраховують як відношення суми чистого прибутку та амортизаційних відрахувань до виручки від реалізації, продукції і послуг.

$$K_{\text{чв}} = \frac{\text{ЧП} + A}{B_p}, \quad (2.10)$$

де ЧП - чистий прибуток;

A-амортизація;

B_p - виручка від реалізації, продукції і послуг.

Для попереднього року:

$$K_{\text{чв}} = \frac{1922 + 575}{96866} = 0,026.$$

Для звітнього року:

$$K_{\text{чв}} = \frac{1392 + 691}{96385} = 0,022.$$

Цей коефіцієнт показує, що на кожну гривню реалізованої продукції в попередньому році припадає 0,26 грн. чистої виручки і 0,22 грн. в звітному періоді.

Зниження даного коефіцієнта несприятливе явище, оскільки відбулося скорочення питомої ваги чистого прибутку у виручці від реалізації.

За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні й слабкі позиції підприємств.

2.4 Аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємства

Загальний фінансовий результат роботи підприємства характеризується його дохідністю, яка визначається через абсолютний показник – прибуток та відносний – рентабельність. Інформаційною базою для аналізу й оцінювання прибутку і рентабельності виробництва є «Звіт про фінансові результати» (форма №2). Цей документ передбачає звітність про фінансові результати від основної (операційної) та звичайної (загальної) діяльності суб'єкта господарювання. Основні показники, що впливають на прибуток підприємства наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз формування прибутку підприємства

Показник	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг)	115470	116586	1116	0,9665
2. ПДВ	18620	19180	560	3,0075
3. Акцизний збір	-	-	-	-
4. Інші відрахування з реалізації	465	540	75	16,1290
5. Чиста виручка від реалізації	96385	96866	481	0,4990
6. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	81180	80696	-484	-0,5962
7. Валовий дохід (збиток)	15205	16170	965	6,3466
8. Інші операційні доходи	59	117	58	98,3051
9. Адміністративні витрати	2442	2253	-189	-7,7396
10. Витрати на збут та інші операційні витрати	11411	11532	121	1,0604
11. Прибуток (збиток) від операційної діяльності	1411	2502	1091	77,3210

Закінчення таблиці 2.7

1	2	3	4	5
12. Дохід від участі у капіталі та інші фінансові доходи	11411	11532	121	1,0604
13. Фінансові та інші витрати	19	2	-17	-89,4737
14. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	1740	2509	769	44,20
15. Податок на прибуток	348	587	239	68,68
16. Прибуток (збитки) від звичайної діяльності	1740	1922	182	10,46
17. Надзвичайний дохід (витрати)	-	-	-	-
18. Податок на надзвичайний прибуток	-	-	-	-
19. Чистий прибуток (збиток)	1392	1922	949	38,07

На основі отриманих результатів необхідно оцінити роботу підприємства, показати вплив різних факторів на кінцевий прибуток та намітити шляхи його збільшення. При цьому необхідно виконати факторний аналіз формування прибутку від реалізації в звітному періоді, який враховує вплив на його величину зміни цін, витрат, обсягу виробництва та реалізації продукції, а також вимірити вплив зазначених факторів способом ланцюгових підстановок. Для здійснення такого аналізу збудуємо наступну модель:

$$ВП = В - С, \quad (2.11)$$

де ВП – сума прибутку підприємства за рік, грн.;

В – виручка від реалізації продукції, грн.;

С – собівартість реалізованої продукції, грн.

$$ВП = В - С = 96866 - 80696 = 16170 \text{ тис.грн.}$$

Для вимірювання впливу факторів на формування кінцевого прибутку використовується спосіб пропорційного розподілу. Для здійснення факторного аналізу кінцевого прибутку підприємства використовуємо наступну модель:

$$\text{ЧП} = \text{Ч}_{\text{ВР}} - \text{С}_{\text{рп}} + \text{Д}_i - \text{В}_a - \text{В}_з - \text{В}_{i_0} + \text{Д}_y - \text{Д}_{i_ф} - \text{В}_{i_ф} - \text{П}, \quad (2.12)$$

де ЧП – чистий прибуток, тис. грн.

Ч_{ВР} – чиста виручка, тис. грн.

С_{рп} – собівартість реалізованої продукції, тис. грн.

Д_i – інші операційні доходи, тис. грн.

В_a – адміністративні витрати, тис. грн.

В_з – витрати на збут, тис. грн.

В_{i_0} – інші операційні витрати, тис. грн.

Д_y – дохід від участі у капіталі, тис. грн.

Д_{i_ф} – інші фінансові доходи, інші доходи, тис. грн.

В_{i_ф} – фінансові та інші витрати, тис. грн.

П – величина податку на прибуток, тис. грн.

Попередній рік:

ЧП = 96385 - 81180 + 59 - 2442 - 11277 - 134 - 0 + 0 - 19 - 419 = 973 тис.грн.

Звітний рік:

ЧП = 96866 - 80696 + 117 - 2253 - 10857 - 675 - 0 + 9 - 2 - 587 = 1922 тис.грн.

Аналіз рентабельності передбачає визначення й оцінювання наступних показників:

1. Рентабельність продукції ($r_{\text{пр}}$):

$$r_{\text{пр}} = \frac{\text{ЧП}}{c} \cdot 100, \quad (2.10)$$

де ЧП – чистий прибуток, грн.;

c – повна собівартість виробів, грн.

Попередній рік:

$$r_{\text{пр}} = \frac{973}{81180} \cdot 100 = 1,2\%$$

Звітний рік:

$$r_{\text{пр}} = \frac{1922}{80696} \cdot 100 = 2,4\%$$

3. Рентабельність активів (R_A) обчислюється як відношення чистого прибутку, отриманого підприємством за рік, до середньорічної вартості активів ($\bar{A}$):

$$R_A = \frac{\text{ЧП}}{\bar{A}} \cdot 100 \quad (2.13)$$

Попередній рік:

$$R_A = \frac{973}{1144 + 12984} \cdot 100 = 0,07$$

Звітний рік:

$$R_A = \frac{973}{1337 + 16657} \cdot 100 = 0,11$$

4. Рентабельність основної діяльності ($R_{\text{осн}_д}$) – це відношення чистого прибутку від реалізації до витрат на виробництво продукції (В). До складу витрат на виробництво продукції входить собівартість реалізованої продукції, а також витрати на збут й адміністративні витрати:

$$R_{\text{осн}_д} = \frac{\Pi}{B} \cdot 100 \quad (2.14)$$

Попередній рік:

$$R_{\text{осн}_д} = \frac{15205}{81180 + 11277 + 2442} \cdot 100 = 16$$

Звітний рік:

$$R_{осн_0} = \frac{16170}{80696 + 10857 + 2253} \cdot 100 = 17,2$$

5. Рентабельність власного капіталу (R_{BK}) розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної величини власного капіталу ($\overline{BK}$):

$$R_{BK} = \frac{\overline{ЧП}}{\overline{BK}} \cdot 100 \quad (2.15)$$

Попередній рік:

$$R_{BK} = \frac{973}{6137} \cdot 100 = 15,85$$

Звітний рік:

$$R_{BK} = \frac{1922}{8059} \cdot 100 = 23,85$$

6. Рентабельність оборотних активів (R_{O6A}) розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної величини оборотних активів ($\overline{O6A}$):

$$R_{O6A} = \frac{\overline{ЧП}}{\overline{O6A}} \cdot 100 \quad (2.16)$$

Попередній рік:

$$R_{O6A} = \frac{973}{14129} \cdot 100 = 6,9$$

Звітний рік:

$$R_{O6A} = \frac{1922}{13218} \cdot 100 = 14,54$$

Проведений аналіз фінансового стану свідчить про достатню успішність стратегії розвитку ландшафтного парку. У подальшому підприємству доцільно сконцентрувати увагу на розширенні продукту послуг, що надаються, включаючи будівництво будиночків відпочину, розробки нових туристичних продуктів, посилення рекламної роботи, розробки бренду парку та виробництво і продаж сувенірної продукції під логотипом підприємства.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

3.1 Індикаторна оцінка стратегії інтеграції ландшафтних парків до міської території

Широко обговорюване питання сталого розвитку міських територій на сьогодні передбачає нові виклики, пов'язані з інноваційними механізмами управління на місцевому, національному та глобальному масштабах, спрямованих на забезпечення жителів найкращою якістю життя в містах [1,2]. Для успішного зменшення розростання міст та використання ресурсів, пом'якшення наслідків забруднення та мінімізації впливу урбанізації на природні екосистеми потрібні нові інтегровані моделі зростання міст [3]. Захист біорізноманіття в міських районах та розвиток міських систем, сумісних із міською зеленою площею, також широко обговорюються та здійснюється пошук альтернативних управлінських моделей для захисту ландшафтних парків та послуг, які вони надають [4,5]. Це тому, що загально визнано, що якість міського ландшафту (UL) та міського зеленого простору (UG), а також те, як вони формуються та трансформуються в процесі містобудування, нерозривно пов'язане з покращенням якості життя в міські райони, а також здоров'я та добробут людей, що було досліджено та розглянуто в багатьох останніх дослідженнях (див., наприклад, [6–10]).

Урбанізація та економічна діяльність людини мають значний вплив на ландшафт, спричиняючи фрагментацію його зразків та навколишнє середовище, що призводить до широкого занепокоєння щодо його захисту [11,12]. Тому інтегроване містобудування чи комплексна екологічна оцінка на підтримку планування та управління міськими територіями все частіше пропонуються серед науковців, містобудівників та осіб, що приймають рішення [13–15].

Оскільки місто розглядається як складна соціально-екологічна екосистема, для його вивчення з цієї точки зору слід створити різні нові інструменти планування, управління та дослідження земельних ресурсів [1,16]. З іншого боку, міський простір дедалі більше сприймається з точки зору міської екології та ландшафтного урбанізму, що дає нові уявлення про розуміння міської трансформації екосистеми та передбачає нові методології міських досліджень [17]. Отже, екологічні, візуальні та культурні аспекти не можна відокремити в дослідженнях UL та UG, а також у сталому плануванні та просторовому управлінні. Однак інтеграція термінологій та методологій різних досліджень ландшафту досі залишається невирішеною проблемою [18]. Тому з точки зору охорони, планування та управління потрібні стандартизовані та застосовні методи оцінки структури та функціонування ландшафту. З іншого боку, для цілей містобудування та ландшафтного планування методи ідентифікації, інтерпретації та оцінки якості ландшафту важливі для його творчої трансформації, а також для плановиків та осіб, що приймають рішення. Більше того, слід робити спроби розвинути міждисциплінарну співпрацю та поєднати порядок денний наукових досліджень з місцевими знаннями різних зацікавлених сторін.

Підхід, заснований на показниках, підтримується у сталому міському плануванні, оскільки він забезпечує надійну емпіричну базу для консультування процесу прийняття рішень [20]. Для цілей моніторингу та управління зростанням міст розробляється та досліджується набір показників для морфології міст, до яких включена інформація щодо тривимірної міської структури [21–23]. Наприклад, набір міських метрик був запропонований як новий підхід до аналізу забудованих структур та їх морфологічних властивостей, а також прогнозування міської динаміки [22]. Вони також поєднуються з низкою інших показників, наприклад, досліджували взаємозв'язок між показниками містобудування (такими, як коефіцієнт площі підлоги, щільність забудови тощо) та кліматичними показниками (наприклад, максимальною та мінімальною добовою температурою поверхні) [24]. Однак цих показників може бути недостатньо для

покриття зорової та екологічної складності UL та UG. Тому застосування LGI для моніторингу та управління міськими та мегаполісами та їх екологічна структура все ще повинна бути досліджена та розроблена.

Щоб оцінити екологічну та візуальну структуру та різноманітність, протягом останніх років багато різних LGI були розроблені і застосовується в міських районах. В даний час дослідження в основному зосереджено на пошуку спільної платформи для поєднання двох типів LGI: екологічного та візуального [25,26]. Однак, як підкреслював Антроп, внесок у три основні галузі може бути визнаний у дослідженнях ландшафту: природничих, гуманітарних та прикладних наук, таких як ландшафтна архітектура та містобудування [27]. Виходячи з цього поділу, у цій роботі пропонується наступна категоризація LGI: екологічна (відповідна природничим наукам), структурна (відповідна прикладним наукам) та візуальна (відповідна гуманітарним наукам). Детальний опис трьох груп показників наведено в наступному параграфі. Можна загалом стверджувати, що хоча екологічні показники відносяться до екологічної функції, яка базується на теорії екології ландшафту та визначається кількісними метриками, візуальні показники стосуються естетичної оцінки, як об'єктивної, так і суб'єктивної (на основі сприйняття ландшафту та переваг) [25 , 28,29]. Також пропонується інша група показників: структурні показники. Хоча в екологічні показники включені деякі атрибути ландшафтної структури та просторового розташування ландшафтних елементів [25], воно має на меті виділити окрему групу, яка стосується, зокрема, форми, розподілу та просторового різноманіття UG, що виконує відповідну функцію планування. При такому підході індикатори стратегії інтеграції ландшафтних парків до міської території можуть бути представлені трикомпонентною моделлю, яка поєднує екологічні, структурні та індикатори візуалізації. .

1. Екологічні показники.

Просторові структури та фрагментація середовища існування мають суттєвий вплив на екологічні процеси, і таким чином досліджуються ландшафтні структури для оцінки біорізноманіття та екологічної якості ландшафту [30].

Тому ландшафтні метрики (LM), засновані на моделі латок, коридорів та матриць, розробляються для оцінки складності ландшафту та служать показником змін ландшафтної структури та землекористування чи функцій середовища існування та регулювання ландшафту [31]. Вони також є корисним інструментом у виявленні моделей зростання міст як у міських, так і у приміських районах, а також у дослідженні майбутніх сценаріїв варіантів зростання, а також їх екологічних наслідків у мегаполісах [32–34]. Інші їх застосування включають зв'язок між особливостями складу та конфігурації земельного покриття, виміряного за допомогою набору LM, та температурою поверхні суші, яку досліджували для того, щоб визначити вплив урбанізації на міські теплові острови [35]. Також було досліджено взаємозв'язок між просторовою структурою міст, кількісно визначеною міським управлінням, та якістю повітря [36], разом із можливістю використання ландшафтних показників для прогнозування забруднення атмосферних часток [37]. LM можна ефективно використовувати як індикатори поєданого впливу міського шуму та забруднення твердими частинками у випадках, коли відсутні безпосередньо виміряні дані [38].

Зміни ландшафту та землекористування мають значний вплив на екологічні процеси та біорізноманіття, як щодо фрагментації зелених насаджень, так і модифікації типу середовища існування [39,40]. Тому різні показники біорізноманіття, засновані на міській формі та просторовому управлінні, розробляються для практичного застосування, щоб використовувати їх природоохоронці та просторові планувачі, і пов'язані з просторовою структурою в різних масштабах [41]. Однак, на думку деяких дослідників, отримання деяких екологічних показників вимагає безлічі дослідницьких процедур та різноманітних вимірювань та систем вимірювань, що зменшує їх порівнянність [42]. З іншого боку, були зроблені спроби розробити простий набір показників екологічної ефективності для міських територій, які вимагають мінімальної вхідної інформації, щоб використовувати її як інструмент планування,

спрямований на порівняння існуючих міських територій та прогнозування екологічного впливу міських перетворень.

2. Структурні індикатори.

У цій статті під структурними показниками розуміються показники, спрямовані на моніторинг та розвиток багатовимірною різноманіття UL та UG. Група таких показників, яку також називають екопросторовими індексами, зазвичай застосовується у практиці планування та просторового управління міськими територіями. Вони використовувались у різних країнах як інструменти міського проектування для доповнення положень планування, спрямованих на сприяння створенню стійкого середовища [43]. Сюди входять фактор біотопної зони (BAF), фактор зеленого простору (GSF) та зелений фактор Сієтла (SGF), в яких визначаються вимоги щодо біологічно важливих елементів та ландшафтних територій стосовно району розвитку. Деякі з них можуть застосовуватися в різних типах міських територій (BAF, SGF) [44,45], а інші стосуються лише житлових забудов (GSF) [46]. Вищезазначені структурні показники застосовуються в масштабі окремої розробки. Однак у різних масштабах потрібні інші показники, наприклад, у масштабі кількох міських кварталів може застосовуватися Зелений індекс міського сусідства (UNGI) [47]. Для більш широкого регіонального та столичного масштабу індикатор дисперсії земельного покриття (LCVI) був розроблений для вимірювання просторових перетворень, що виникають внаслідок змін у різних земельних покриттях [48].

Оскільки UL та UG також пов'язані з наданням послуг, які мають характеристики суспільних благ [49], аспект їхньої доступності та їх роль у покращенні здоров'я та добробуту міських жителів також слід враховувати при просторовому плануванні та управлінні. Отже, інший тип структурних показників використовується для оцінки доступності та розробки стандартів надання UG, таких як Доступні природні стандарти зелених насаджень (ANGSt). Стандарт визначає мінімальні відстані, які повинні подолати жителі міст, щоб дістатися до природного середовища, беручи до уваги багато інших питань, таких як поліпшення природності та зв'язок між UG [50,51]. Моделювання

моделей доступності до UG значно сприяло розробці технології Географічної інформаційної системи (ГІС), за допомогою якої можна оцінити кількість зелених насаджень та чисельність населення в межах певної території [52,53]. Наприклад, на основі ГІС було розроблено набір показників доступності, в якому враховується простота доступу до пунктів призначення UG [53]. Статистичні методи також зазвичай застосовуються з метою оцінки доступності [54]. Однак, як показали останні дослідження, географічний доступ або близькість мають менший вплив на заохочення мешканців використовувати UG, ніж сприйманий доступ. Отже, аспекти сприйняття та переваги слід досліджувати у просторовому плануванні разом із забезпеченням фізичних критеріїв доступності [55]. Інші фактори, що відіграють роль посередника між атрибутами UG та їх використанням, а саме ставлення, відчутна корисність та сприйнятий поведінковий контроль, також були досліджені [56].

3. Індикатори візуалізації.

Багато дослідників визнають, що UL забезпечує міський відкритий простір культурною спадщиною [57]. Привабливість пейзажних пейзажів визначає його оцінку і, як наслідок, просторові рішення [58]. Тому сприйняття візуальних особливостей та характеру ландшафту також підкреслюється в Європейській ландшафтній конвенції [59]. При візуальній оцінці ландшафту інтерпретаційні та описові показники часто переважають над числовими показниками, за допомогою яких якості та цінність ландшафту не можуть бути повністю виражені [29]. Ці показники походять з різних галузей ландшафтної архітектури, мистецтва, поведінкової психології та культурної географії. Критерії візуальної оцінки ландшафту можна розділити на два підходи: цільовий, що стосується естетичної якості як невід'ємної частини ландшафту та навколишнього середовища, та суб'єктивний, що базується на психологічному підході спостерігача [29,60,61].

Методи візуальної оцінки пейзажу на основі спостерігачів можна розділити на два основні типи: уподобання та експертна оцінка [62,63]. Перша проводиться з метою визначення соціальних уподобань на основі аналізу

сприйняття респондентами особливостей ландшафту [60] - на прикладі показників на основі візуальних ландшафтних уподобань, наведених у таблиці 1. Друга проводиться для цілей програми захисту, плани розвитку, проекти та рішення щодо розташування. До методів експертної оцінки належать, наприклад,, Оцінка зорового впливу (VIA), яка була розроблена для оцінки впливу різних втручань людини на навколишнє середовище та зменшення візуального контрасту з їх налаштуваннями [64]. Він все ще широко використовується, разом із методами, заснованими на ГІС, наприклад, для оцінки візуального впливу великих об'єктів відновлюваної енергетики [65,66] або для дослідження візуальних ефектів високих будівель [67]. У наш час цифровий аналіз також стає все більш корисним інструментом оцінки візуального ландшафту [68–70]. Цифрові інструменти використовуються з метою аналізу ландшафту для того, щоб параметризувати його характер, наприклад, шляхом встановлення набору числових показників змісту панорамних видів, що дозволяє об'єктивувати експертну оцінку ландшафту [69].

Класифікація екологічних, структурних та візуальних LGI, як описано в цьому підрозділі, а також їх цілі та методологічні припущення, зведені в таблицю 3.1.

Таблиця 3.1 – Зміст індикаторів та мета їх виміру

Індикатори	Вид індикатору	Мета виміру
1	2	3
Екологічні	Ландшафтні метрики (LM) (або ландшафтні індекси)	- розроблені для кількісної оцінки ландшафтних моделей; - показники регулювання, середовища існування, виробництва, інформації та функцій носія

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
Екологічні	Показники біорізноманіття для міських і приміських парків	- призначені для моніторингу біорізноманіття як з точки зору середовища існування, так і видового різноманіття в UG (міські та приміські парки)
	Індикатор екологічних станів	- показники для вимірювання впливу землекористування та поверхневого покриття на екологічні показники
Структурні	Екопросторові індекси: коефіцієнт біотопної площі (BAF), зелений фактор Сієтла (SGF), фактор зеленого простору (GSF)	- набори стандартів для нових міських чи житлових забудов, призначених для захисту та створення високих якісний UG з точки зору біорізноманіття, зовнішнього вигляду, рекреаційного використання, екстетики сприйняття та доступності
	Зелений індекс міського сусідства (UNGI)	- розроблений як проста методика кількісної оцінки якості UG за допомогою технологій дистанційного зондування та ГІС - інструмент підтримки прийняття рішень
	Показники доступності	- спрямовані на моделювання доступності та простоти доступу до UG - призначений для визначення порогових значень доступності від житлових забудов до природних об'єктів
	Показник дисперсії земельного покриття (LCVI)	- спрямований на визначення масштабу поточних та майбутніх змін у земельному покритті

Закінчення таблиці 3.1

1	2	3
Візуальні	Візуальні уподобання ландшафтних індикаторів	- створені для дослідження оцінки якості візуального ландшафту та оцінки естетики його одержувачів (потенційних користувачів)
	Показники моделі оцінки ландшафту (GLAM) на основі ГІС	- засновані на парадигмі, згідно з якою привабливість ландшафту пов'язана з його фізичними характеристиками
	Показники на основі цифрового аналізу панорамних видів	- об'єктивна оцінка та параметризація привабливості ландшафту на основі цифрового аналізу панорамних видів
	Індикатори пейзажного візуального характеру	- попередня схема аналізу та характеристики пейзажного візуального характеру

При розрахунку індикаторів стає можливим оцінити необхідність інтегрування потреб та переваг сприйняття населенням та місцевими органами влади використовуваних змінних при моніторингу ландшафтних та зелених просторів [82]. Однак естетичні показники ландшафту часто критикують через їх суб'єктивність: відсутність стандартизації в методології, непрозоре застосування цінностей та відсутність повторюваності [76,83]. Більше того, деякі дослідження припускають, що соціальне сприйняття не завжди сумісне з екологічними функціями [84]. Проте існує сильний зв'язок між візуальним сприйняттям та екологічною структурою ландшафту, що виправдовує необхідність створення набору показників, що стосуються цих двох аспектів, та дослідження потенційної інтеграції візуального та екологічного LGI [25,26]. Це створює нову платформу для досліджень ландшафту, в якій інтегруються ландшафтна екологія та ландшафтна архітектура. Оскільки ці два напрямки досліджень різняться з точки зору методології та термінології характеристики ландшафту, їх порівнянність, розбірливість та однозначність часто залишаються невирішеною проблемою. Значна частина міждисциплінарних досліджень була зосереджена на пошуку спільного набору критеріїв та показників. У цьому

процесі використовувались різні теоретичні та методологічні фільтри, такі як теоретична база, порівнянність, можливість картографування, придатність для місцевого контексту та наявність джерел [25,81].

Більше того, з точки зору містобудування та просторового управління, структурний LGI також повинен бути включений для розробки міждисциплінарного набору показників. Взаємозв'язок між екологічним, структурним та візуальним LGI для міських територій є безумовним. Представлено вибрані атрибути LGI, розроблені та застосовані в різних областях ландшафтних досліджень. У кожній із цих галузей застосовуються різні галузі досліджень, інструменти чи наукова мова, але вони пов'язані між собою загальним предметом дослідження - ландшафтом. Отже, взаємозалежність між різними атрибутами показників очевидна, незважаючи на те, що вони можуть бути описані відповідно до термінології, яка підходить для даного домену. Іноді вони належать до одних і тих же особливостей ландшафту, але їх характеристика може відрізнятися з точки зору підходу та перспективи дослідження. Наприклад, біорізноманіття (віднесене до екологічних показників) може бути пов'язане зі складністю ландшафтної композиції (віднесене до візуальних показників). Подібним чином, екологічний склад та конфігурація можуть бути пов'язані з узгодженістю та розбірливістю, а цілісність - із візуальним масштабом ландшафту (відкритістю) [25,81,85].

Структурні показники, у свою чергу, описують вищезазначені ландшафтні особливості щодо простору за допомогою його параметрів (пропорції, масштаб, форма, розподіл, мінливість та частка окремих елементів). Вибір показників, отриманих з різних дослідницьких досліджень, обґрунтовується багатовимірним характером ландшафту. Це передбачає необхідність проведення міждисциплінарного аналізу. Однак вибрані показники повинні виходити із контексту та мети дослідження, а також характеру простору. Тому він не спрямований на створення остаточного, універсального набору LGI, а навпаки, на просування комплексного підходу до досліджень ландшафту. Це необхідно для аналізу все більш складних просторових явищ, вирішення питань

трансформації ландшафту та прийняття рішень стосовно характеру та обсягу діяльності з точки зору охорони, розвитку, відпочинку та рекультивації. Це також важливо в процесі створення стійких міських структур. Проте різноманітна термінологія або різні стратегії збору та обробки даних можуть залишатися проблемою. З іншого боку, об'єктивність, чіткість, надійність та точність даних сприяють подоланню бар'єрів [18].

3.2 Драйвери ефективності стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону

Процеси, що впливають на стан ландшафтів Донецького регіону, узагальнені в наступних пунктах:

1. Екстремальні зміни чисельності населення в різних міських громадах Донецької області.

Різні міські громади Донецької області демонструють значні відмінності в екстремальному збільшенні та зменшенні чисельності населення. Паралельно із концентрацією населення в урбанізуючих регіонах житлова та виробнича функції стають дедалі чіткішими. Як результат, вимоги до транспорту та логістики зросли, стимулюючи постійний розвиток інфраструктури. Збільшення забудованих територій та будівництво лінійної інфраструктури фрагментує ландшафт, змінює його характер та його вигляд та створює екологічний бар'єр між природними зонами та середовищем проживання населення. Новий розвиток інфраструктури та зростаюча мобілізація породжують попит на землю для промислової та побутової забудови. Протилежний процес відбувається в районах з невеликими селами та населеними пунктами, які почали обезлюднюватися. Решта населення, як правило, у віці. Таким чином, вивільнюється значна кількість земель для створення ландшафтних парків, ведення рекреаційної діяльності.

2. Різниця між економічним попитом на природні ресурси та можливостями відновлення природних ресурсів

Інтенсивність різних способів господарювання, що спираються на природні ресурси, таких як сільське господарство, лісове господарство, промислове виробництво, туризм, видобуток сировини та енергоменеджмент, завжди визначається реальними економічними потребами та регенераційною здатністю природних ресурсів (їх фізичні та хімічні властивості, потенціал самовідновлення). Для комфорту розташування місць проживання населення землі використовуються неефективно, без врахування потенціалу виснаження, руйнування та відновлення [46-47]. Завдяки технологічному розвитку та розвитку територій (наприклад, осушення територій, вирубування лісових насаджень, рекультивація земель), використання передбачає збільшення ризиків і, як наслідок, соціальних та фінансових витрат. Замість «розумного» землекористування все частіше площі використовуються неправильно, не беручи до уваги їх екологічну конфігурацію та підтримуються несприятливі схеми землекористування. Без ефективних стимулів зменшується зацікавленість землекористувачів у розумному використанні ґрунтів з урахуванням місцевих особливостей, виходячи з ландшафтного потенціалу.

3. Послаблення або втрата ландшафтної ідентичності

Земля та ландшафт мають історичну та культурну цінність, що походить від історії населення регіону та проживання спільноти. Використання ландшафтів може бути розглянуто як процес формування традицій, культурних цінностей, релігійних та соціальних цінностей [51]. У штучно підтримуваному економічному середовищі знання та навички традиційного управління ландшафтом втрачають свою значимість і поступово зникають. Через інтенсивне сільськогосподарське виробництво та зростаючу потребу в будівництві на територіях, що відносяться до природних ландшафтів, має місце руйнування історичних природних зон, втрачається їх ідентичність та перетворення мають незворотній характер. Тому при розробці стратегій розвитку ландшафтних парків Донецької області важливим є врахування необхідності культурних особливостей утворення ландшафтних парків, їх розбудова та формування нової екологічної свідомості населення молодого віку.

4. Вирішальна роль захисних дій та інвестицій у проекти створення ландшафтних парків Донецької області.

Економічні, соціальні та політичні фактори найбільш часто викликають руйнування ландшафтів [49]. До економічних слід віднести можливість розширення територій з метою змелевикористання та отримання високої норми врожайності. До соціальних слід віднести руйнівний характер організації зон відпочинку, коли масово забруднюються території рекреації побутовим сміттям та має місце штучне руйнування ландшафту на користь видобутку природних ресурсів або забудови без врахування специфіки ландшафту та його значення для регіону. До політичних факторів слід віднести такі, що спричиняють зміни в ландшафті характері внаслідок політичних змін територіального устрою громад. Зокрема при зміні територіального устрою громади отримують більше повноважень або втрачають такі повноваження на землі. Тому контроль за використанням землі знижується і виникає загроза неефективного використання територій, як наслідок – ландшафти можуть руйнуватися частково або повністю. Таким чином комплекси захисних дій та інвестиції у проекти створення ландшафтних парків Донецької області повинні бути узгоджені із загальними стратегічними планами розвитку регіону, вимоги до створення та розвитку ландшафтних парків повинні стати пріоритетними при розробці програм та стратегій довгострокового розвитку Донецької області.

Врахування зазначених чотирьох драйверів ефективності стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону дозволити створити дієву систему формування, розвинення та удосконалення ландшафтного та біологічного різноманіття на території області, що розташовані в межах природно-заповідного фонду міста або у заміській території, організувати дієві заходи щодо відновлення природних об'єктів, територій та комплексів, сприятиме розбудові рекреаційного потенціалу та можливостей рекреації, туризму, дозвілля територіальної, регіональних ландшафтних парків, а також сприяє:

культурному, історичному, соціально-економічному розвитку земель територіальних громад;

збереженню, відновленню та розвитку генофонду світу рослин та тварин;

збільшенню обсягів та площі регіональних ландшафтних парків;

запровадженню використання територіями та об'єктами природно-заповідного фонду не для їх цільовим призначенням;

забезпечення раціонального природокористування в межах території РЛП;

розвиток екологічного або «зеленого» туризму, «індустріального» туризму, побудова зон організованого відпочинку, рекреації та оздоровлення відвідувачів ландшафтних парків;

інформуванню населення, державних органів управління, формування екологічної свідомості населення, підвищення екологічної культури поведінки, надання даних щодо екологічних проблем на території ландшафтних парків;

організації наукової діяльності у галузі вивчення закономірностей функціонування регіональних ландшафтних парків, природних процесів, що відбуваються, проведення НІОКР з питань збереження окремих видів біоти, зокрема рослин та тварин, або їх угруповань;

створенню нових робочих місць, розвинення сфери зайнятості населення за рахунок розвитку туристичних та рекреаційних послуг, активна співпраця з представниками приватного бізнесу, органам державної влади;

розбудові національної та регіональної екологічної мережі у Донецькій області.

Практичне значення виявлених чотирьох драйверів ефективності стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону полягає у такому:

збільшення якості експертних оцінок значущості та вадливості організації ландшафтних парків або територій прилеглих населених пунктів, зокрема населених пунктів Костянтинівка, Дружківка, Торецьк, Краматорськ, Покровськ, Курахове, які мають потенціал створення таких зон з метою організації туризму, відпочинку та оздоровлення населення;

наукові дослідження, методичне забезпечення та практика дослідників, яка сприятиме ефективності наукової та освітньої підготовки фахівців у сфери природокористування та охорони довкілля, особливо молоді, що у майбутньому буде виконувати професійні функції;

для населення молодого віку (студенти та школярі) передбачено набуття нових знань щодо формування комплексних уявлень про цілісність навколишнього природного середовища, взаємодію окремих компонентів, комплексність та взаємодію природних ресурсів та умов у формуванні економічного потенціалу Донецької області [50];

ознайомлення громадськості із роллю, місцем і значенням населення та окремого індивідууму в антропогенному впливу на довкілля, значення свідомих дій у захисті ландшафтів;

ефективне визначення потенційних напрямків та засобів вирішення екологічних проблем розвитку ландшафтних парків;

фіксація та прийняття правил, стандартів та норм поведінки людини у природі;

отримання нового комплексу інноваційних знань, що не є безпосередньо спорідненими з їх професійним (зокрема придбати зоологічні знання для інженерів).

3.3 Інвестиційне забезпечення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону

До основних напрямів інвестиційного забезпечення стратегії розвитку ландшафтних парків Донецького регіону слід віднести:

- розвиток методів управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення;
- економічно збалансований розвиток земель ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення, прилеглих територій, що мають граничне розташування;

- наукове забезпечення розвитку земель ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення;
- розвиток міжнародного співробітництва з питань інвестування розвитку та відновлення земель ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення;
- розбудова системи екологічної освіти, кадрового забезпечення та екологічного інформування територіальних громад у сфері управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення;
- здійснення спеціальних природоохоронних заходів щодо збереження різноманіття біоти, ландшафтів на територіях міської забудови та безпосередньо ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення.

Проте на подальше дослідження заслуговують питання безпосереднього, інвестиційного забезпечення управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення. На сьогодні в Україні все ще не визначено механізм інвестиційного забезпечення розвитку управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення [32]. Управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення відчуває брак інвестицій, а місцеві територіальні громади від управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення отримало лише обмеження у використанні земель.

Ефективність управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення та сталість розвитку безпосередньо залежить від обсягів і джерел їх інвестування, яке відповідно до нині чинного законодавства, залежить від ряду факторів:

- рівня інвестиційної привабливості та фінансової стабільності територіальної громади або області в цілому;

- законодавчого забезпечення та дієвості регіональних нормативно-правових актів, що є чинними в області;
- рівня правової дисципліни та рівня дотримання організаційно-правових документів щодо охорони та використання системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення;
- можливості надання управління системою територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення платних послуг населенню або юридичним особам;
- системи стягнення та розподілення стягнутих штрафів і платежів за порушення екологічного законодавства, рівень ефективності їх використання для відновлення системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення та коштів, що надходять як компенсація за шкоду, заподіяну порушенням природоохоронного режиму відповідних територій.

Інвестування територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення, установ природно-заповідного фонду України передбачене із загального фонду державного бюджету за затвердженими бюджетними програмами, посередниками є головні розпорядники бюджетних коштів. За результатами такого інвестування в Донецькій області утворено ряд територій природно-заповідного фонду, види яких за вагою представлена на рис. 3.1.

Виходячи з рис. 3.1 можна дійти висновку щодо домінування у структурі заповідних фондів заказників та пам'яток природи.

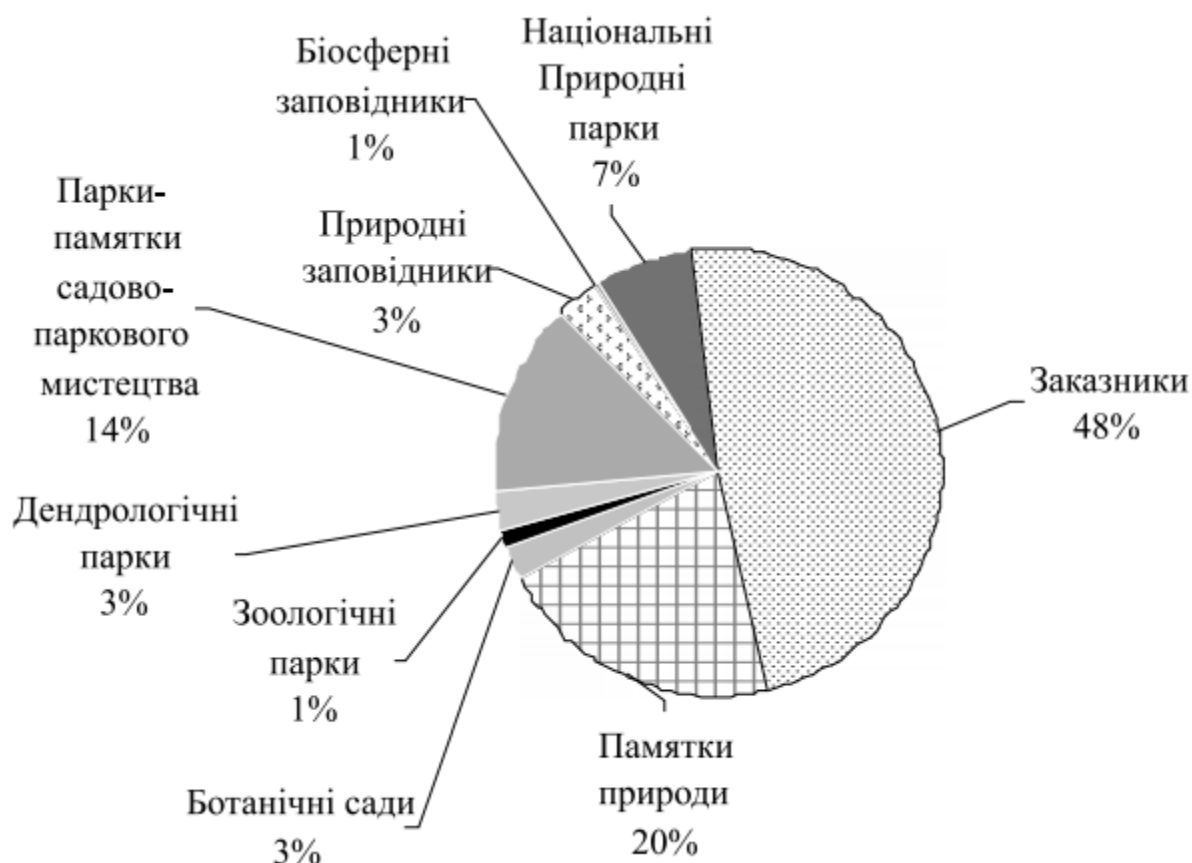

Рисунок 3.1 – Види ландшафтних парків в Україні у 2020 році*

* Джерело: [40]

Державний бюджет України забезпечує утримання системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення у середньому на 40-50% від потреби необхідних коштів [9]. Обсяг фінансування із загального фонду державного бюджету на утримання системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення протягом останніх років становить 0,05-0,06% у загальному обсязі бюджетних видатків держави, тобто залишається недостатнім [38].

Активність інвестування системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення слід визнати на сьогодні як незадовільну (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів (у фактичних цінах, тис.грн)*

Роки	Усього	У тому числі на	
		захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	збереження біорізноманіття і середовища існування
2006	905409,2	35134,1	994,6
2007	1204680,2	59374,5	2202,9
2008	1530050,6	106936,8	12731,5
2009	1242606,9	73502,2	21088,1
2010	1625216,7	95308,1	17539,4
2011	2036913,5	147668,8	20097,3
2012	2302730,9	115597,5	24969,4
2013	2318464,0	106736,8	34639,4
2014 ¹	1149343,8	57582,9	8405,3
2015 ¹	1431515,4	69746,4	5555,0
2016 ¹	2054539,7	117420,6	5916,3
2017 ¹	1852570,3	114595,5	10825,6
2018 ¹	2145780,2	130643,2	15121,7
2019 ¹	2352966,6	103914,1	11753,9

¹ Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території : Донецькій області. Дані можуть бути уточнені.

* Джерело: [41]

Як свідчать дані табл. 3.1 має місце істотне прискорення інвестиційних процесів, починаючи з 2017 р.

У табл. 3.2 представлена динаміка капітальні інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів.

Збільшення обсягів інвестування практично у два рази порівняно із 2016 р. пов'язане із отримання суттєвої грантової допомоги Донецькою областю на розбудову нових та підтримку діючих ландшафтних парків. Проте протягом 2018-2019 рр. приросту інвестицій не спостерігається. Серед основних причин такої ситуації можна виокремити такі як проведення операції ООС, настання пандемічної ситуації, викликану COVID захворюванням, політичною нестабільністю в Україні та безпосередньою участю території Донецької області

у військових операціях. Тому очкується суттєвий приріст інвестицій після припинення військових дій.

Таблиця 3.2 – Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів (у фактичних цінах, тис.грн)*

	Усього	У тому числі на	
		захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	збереження біорізноманіття і середовища існування
2006	412123,5	7939,3	364,6
2007	374380,9	22168,2	110,8
2008	503895,9	30314,4	1117,4
2009	601464,9	25830,6	20145,1
2010	574991,3	11156,3	13319,4
2011	1015430,3	22113,0	7032,0
2012	910831,0	70270,2	1325,0
2013	1468557,8	23119,0	3206,0
2014 ¹	374725,7	11007,9	—
2015 ¹	232258,2	13789,1	323,1
2016 ¹	650893,5	11947,5	—
2017 ¹	774639,1	26667,5	—
2018 ¹	1514236,1	19182,5	996,0
2019 ¹	2589085,9	15809,6	4036,9

¹ Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області. Дані можуть бути уточнені.

* Джерело: [42]

Системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення, землевласниками та користувачами яких є територіальні громади та органи місцевого або регіонального самоврядування, підприємства, організації, фінансуються за рахунок бюджетів місцевих територіальних громад та коштів землекористувачів за залишковим принципом. Крім того значна кількість необхідних заходів не отримує належного фінансування [6;15;38]. Слід зауважити, що недостатній обсяг інвестицій на охорону та відновлення ландшафтів, які спрямовуються безпосередньо на

утримання установ та здійснення природоохоронних заходів на їх територіях (інвестиції на споживання та інвестиції на розвиток) мають тенденцію до постійного скорочення. Звідси можна зробити висновок, що такий рівень інвестування та бюджетного фінансування взагалі не дозволяє досягнути цілей розвитку системи територій ландшафтних парків Донецького регіону та територій природно-заповідного значення

Відповідно до зразків зарубіжної практики [4;6;14;25] для поживлення інвестиційних процесів необхідно на організаційно-правовому рівні розширити можливості реципієнтів до пошуку та залучення інвестицій з різних джерел та донорів. Зокрема такими новими джерелами можуть бути кошти на провадження ландшафтним парком видавничої, науково-дослідної роботи, надання туристичних послуг та послуг з використання логотипу ландшафтного парку. Іншим джерелом надходження коштів є виділення частини бюджету області та місцевих громад як цільової допомоги на утримання та розвиток ландшафтного парку. Також можливим є запровадження спеціального податку з підприємств агропромислового комплексу, що чинять негативний вплив на стан ґрунтів та прилеглих до території ландшафтних парків зон землеробки [52].

Враховуючи масштабність кримінальних дій щодо пошкодження майна ландшафтних парків внаслідок протиправних дій громадян (зокрема, незаконного природокористування у ландшафтних парках, браконьєрство, використання заборонених знарядь, несанкціонований туризм або спортивні змагання), то доцільним є спрямування коштів, стягнутих з метою відшкодування збитків, заподіяних природним комплексам на території парків до фондів розвитку. При цьому парки повинні набувати самостійності у розпорядження такими коштами та накопичуватися на окремих спеціальних рахунках і мати цільове використання.

ВИСНОВКИ

Показано необхідність аналізу та дослідження екологічних проблем для підвищення ефективності ергономічних рішень. Для того, щоб зменшити темпи зростання ентропії в антропогенній сфері, необхідно виявити, проаналізувати і, по можливості, усунути причини та наслідки порушень рівноваги навколишнього середовища в навколишньому середовищі. Для цього доцільно використовувати нові нестандартні підходи, такі як, наприклад, комплексне застосування екологічних та ергономічних методів. Щоб представити багатогранний спектр ергономічних відносин, обов'язковим кроком є системне поєднання всіх компонентів, які корелюють між собою (включаючи екологічні), в загальну структуру ергономіки, що підвищить безпеку людини та навколишнього середовища.

Встановлено, що урбанізовані території характеризуються різними типами ландшафтів та відкритих ділянок, враховуючи їх високий ступінь трансформації навколишнього середовища та відмінні просторові та екологічні особливості. Незважаючи на інтенсивний розвиток міст та втрату природних зон, культурні та екологічні структури взаємопов'язані. Однак триваюча деградація природних ресурсів, зменшення біорізноманіття та фрагментація ландшафтів вимагають використання ефективних заходів планування та просторового управління. Застосування LGI у дослідженні, моніторингу та оцінці міського ландшафту все частіше підкреслюється. У статті проведено огляд LGI, які мають значення у процесі планування та управління міськими територіями. Виділено три групи показників: екологічний, структурний та візуальний, які різняться з точки зору теоретичного та методологічного підходу, а також засобів дослідження. Конкретні показники адаптовані до характеристики, аналізу, оцінки та моніторингу міського ландшафту. Вибір LGI слід завжди проводити відповідно до контексту та мети дослідження, а також масштабу та характеру досліджуваної області.

Рекомендовано використання трикомпонентної системи індикаторів для

оцінки стратегії розвитку ландшафтних територій, розташованих у міській зоні. Цілісний підхід, до якого включаються різні індикатори екологічні, структурні та візуалізації, що характеризують еколого-економічні, соціальні аспекти утворення та функціонування міського ландшафту, є важливим для розвитку стійких міських структур. Такий підхід також повинен враховувати якість життя, а також здоров'я мешканців, що пов'язано з якістю ландшафту, просторовим розподілом та доступністю зелених насаджень. Цей аспект часто включається в поточні стратегії сталого розвитку міст та підкреслюється в академічних дослідженнях. Особливості біорізноманіття та стабільність екосистем, безперервність та диверсифікація просторових структур, а також композиція, візуальна привабливість та доступність можуть визначати якість ландшафту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Касперевич Л. В. Концептуальні аспекти формування категорій "природоохоронні території" та "природно-заповідний фонд". *Збалансоване природокористування*. 2016. № 4. С. 109–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zp_2016_4_24
2. Лебідь Н. І. Особливості та види природно-заповідного фонду України. *Университетская наука - 2017*: в 3 т. : тез. докл. междунар. науч.-техн. конф. (Мариуполь, 18-19 мая 2017 г.) / ГВУЗ "ПГТУ". Мариуполь, 2017. Т. 3. С. 172–173. URL: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/15119>
3. Чопко Х. Правові засади формування природно-заповідного фонду України. *Екологічне право*. 2020. № 4. С. 127–131. URL: <http://pgpjourn.kiev.ua/archive/2020/4/21.pdf>
4. Про природно-заповідний фонд України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
5. Римар М. В., Курницький В. І. Вектори організаційно-правового удосконалення практики функціонування національного природно-заповідного фонду. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"* : [зб. наук. пр.] / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львівська політехніка" ; відп. ред. О. Є. Кузьмін. Львів, 2014. № 797 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 135–139.
6. Яцків К. В., Марухнич Т. Б. Нормативно-правове врегулювання використання земель природно-заповідного фонду України. *Збірник наукових праць студентів географічного факультету*. Ужгород, 2020. С. 189–195. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29510>
7. Палінчак М. М. , Дяченко І. Б., Рошко С. М. Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів у контексті конвенції МСОП та законодавчих актів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород,

2017. Вип. 16, ч. 2. С. 56–60. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29377>
8. Самойленко Л. В. Геологічні пам'ятки природи як об'єкти природнозаповідного фонду (проблемні питання). *Геологічний журнал*. 2020. № 2. С. 52–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/geojur_2020_2_7
 9. Удоденко В. А. Інформація щодо територій та об'єктів природнозаповідного фонду України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : офіц. портал. Київ, 2019. URL: <https://mepr.gov.ua/news/31512.html>
 10. Кошелюк Т. В. Історико-правові аспекти формування національних природних парків в Україні як особливо охоронюваних територій [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. Ужгород, 2018. Т. 1, вип. 53. С. 159–162. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28074>
 11. Клименко А. В. Кременецький ботанічний сад: історія і сучасність. *Квіти України*. 2018. № 2. С. 24–27.
 12. Коломійчук В. Ботанічна характеристика проектного заказника "Преславська лука" (Запорізька обл.). *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2016. Вип. 1 (34) : Інтродукція та збереження рослинного різноманіття. С. 19–23.
 13. Свердлов В. О. Регіональні природні парки та їхня роль у збереженні природи в міському середовищі. *Екологічний вісник*. 2016.- № 4. С. 10–11.
 14. Боярин М. В., Волошин В.У., Цьось О.О. Штучно створені об'єкти природно заповідного фонду – парки-пам'ятки садовопаркового мистецтва та їх репрезентативність у Волинській області. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології* : зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2020. Вип. 34. С. 113–140. URL: http://luddovk.univer.kharkov.ua/sites/default/files/Papers/13-Bojarin_0.pdf
 15. Галаган Т. І. Теоретико-методологічні основи створення штучних земель. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 151—153.

16. Василюк О. Функціональна класифікація територій природно-заповідного фонду: історія формування та міжнародний аспект. *Geo & Bio = Вісник Національного науково-природничого музею = Proceedings of the National Museum of Natural History* : наук. журн. / Нац. акад. наук України, Нац. наук.-природ. музей. Київ, 2019. Т. 18. С. 3–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnnpm_2019_18_3
17. Мельничук М., Безсмертнюк Т. Підходи до класифікації туристсько-рекреаційної діяльності в межах природно-заповідного фонду. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. Серія: Географічні науки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: Н. Н. Коцан. Луцьк, 2016. № 15 (340). С. 106–111.
18. Січко А.В. Сучасний стан та перспективи розвитку заповідних територій та об'єктів. *Науковий журнал: Інвестиції: практика та досвід*. 2013. Вип. 10. С. 54—57. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2013/15.pdf.
19. Мовчан Я.І. Екомережа України: обґрунтування структури та шляхів втілення. *Конвенція про біологічне різноманіття: громадська обізнаність та участь*. Київ: Стилос, 1997. С. 98–110.
20. Хумарова Н.І. Екологічні цільові програми у системі державного регулювання природокористування. *Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища*. Львів: НЛТУУ. 2005. Вип. 15.6. С. 187–194.
21. Іваненко Є.І. Аналіз розміщення природно-заповідного фонду України: підхід, стан, проблеми. *Український географічний журнал*. 2013. № 3. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UGJ_2013_3_13.
22. Природно-заповідний фонд України. Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко. К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.
23. Природоохоронні заходи. Міністерства екології та природних ресурсів України: офіційний портал. URL: <https://menr.gov.ua/time/line/Prirodoohoronnizahodi.html>.

24. Селезньова О.В. Особливості виконання екологічних державних цільових програм в Україні. *Бізнес Інформ*. 2013. № 1. С. 122–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_1_27
25. Положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища. ВР України: офіційний веб-портал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-98-%D0%BF>.
26. Савоськіна А. Історичні особливості та сучасна категоріальна структура мережі штучних заповідних парків Українського Полісся. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки*; редкол.: І. Я. Коцан [та ін.]. Луцьк, 2015. № 2 (302) : Серія: Біологічні науки. С. 38–42.
27. Актуальні проблеми охорони навколишнього природного середовища українсько-польських прикордонних територій: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2019. 92 с. URL: http://znc.com.ua/ukr/conf/2019/201908_konf_4.pdf
28. Безсмертнюк Т. Мельнічук М. Європейський досвід організації екологічного туризму в національних парках (на прикладі Німеччини). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. Тернопіль, 2020. № 1 (48). С. 77–83. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/16183>
29. Берегута Є. І. Порівняльна оцінка категорій природоохоронних територій України та Еквадору. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Лісівництво та декоративне садівництво. Київ, 2016. Вип. 238. С. 84–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_lis_2016_238_12
30. Коротун С. І., Яковишина М. С. Особливості використання природоохоронних територій у туристичній діяльності України і республіки Польща. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. Серія: Сільськогосподарські науки. Київ, 2016. Вип. 2. С. 163–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgp_sg_2016_2_22

31. Дядченко В. В. Оцінка відповідності структури природоохоронних територій європейських країн критеріям МСОП. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна* : зб. наук. пр. Сер.: Екологія. Харків, 2016. Вип. 15. С. 21–28. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPIPress/41735>
32. Бучинський Д. О. Форми міжнародного співробітництва в галузі охорони довкілля. *Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 17 берез. 2020 р. / упоряд. О. А. Іващенко. Київ, 2020. С. 64–67. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/4727>
33. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
34. Сізова М. В. Міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля. *Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю* : матеріали VII Міжнар. 28 наук.-практ. конф., 17 берез. 2020 р. / упоряд. О. А. Іващенко. Київ, 2020. С. 404–407. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/4686>
35. Чижденко О. О. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 16(2). С. 83–86. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_16\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_16(2)_21)
36. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU95454>
37. Екологічні програми дій ЄС: історія розвитку та здобутки. Київ, 2015. URL: <https://bit.ly/3aHP45F>.
38. Проць Б., Кагало О. Формування природоохоронної мережі Натура 2000 в Україні. Львів, 2017. 64 с. URL: <https://danube.odessa.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/02/natura2000.pdf>
39. Статівка О. О. Національна екологічна мережа як об'єкт

екологоправового регулювання: теоретико-правове розуміння. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2017. Вип. 136. С. 133–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_16

40. Статистична інформація на вебсайті Головного управління статистики у Донецькій області на 2021 рік. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/index.php>

41. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів за 2006-2019 рр. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/environment16.php>

42. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів за 2006-2019 рр. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/environment13.php>

43. Богославська А. В. Формування природно-заповідного фонду та його роль у комплексному розвитку регіонів : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. Миколаїв. нац. аграр. ун-т. Миколаїв, 2016. 44 с.

44. Рогатіна Л.П. Стратегічне управління економічним розвитком, його особливості та роль у формуванні конкурентних переваг регіону. *Економіка та держава*. № 2/2018. С. 92–96.

45. Микитин Т.М. Стратегічне управління розвитком національних природних парків: теоретичний аспект *Збалансоване природокористування*. 2019. № 4. С. 100-106.

46. Rey G.G., Barrigon M. J. M., Montes G.D., Atanasio P.M. Relationships among satisfaction, noise perception, and use of urban green spaces. *Science of the total environment*. 2018. 624. P. 438-450. URL: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2017.12.148>

47. Rupprecht, C. D. D., & Furuya, K. Spatial typology in informal urban green spaces: The case of Ichikawa city, Japan. Japan Geoscience Union. 2017. URL: <https://confit.atlas.jp/guide/event-img/jp-guagu2017/HSC06-09/public/pdf?type=in>

48. Юхновський Ю. Ю., Зібцева О. В. Типологія і класифікація як методи

категоризації зеленого простору. *Наукові праці Лісівничої академії наук України*. 2018. Т. 17. С. 51-69.

49. Mokryy V.I., Mudrak O.V., Petrushka I.M., Mudrak G.V., Chayka O.G. Analysis of military landscapes in Lviv Region (Ukraine). *Ukrainian Journal of Ecology*. 2020. № 10(6). P. 305-309. doi: 10.15421/2020_297

50. Мудрак О.В., Овчинникова Ю.Ю. Шляхи підвищення рівня екологічної освіти в інтересах сталого розвитку заповідних територій Східного Поділля. *Сучасна екологічна освіти в інтересах сталого розвитку*. Зб. наук. пр. [ред. кол. І.Б. Вашеньяк (гол.) та ін.]. Хмельницький: Видавець ФОП Заколотний М.І., 2017. С. 24–38.

51. Слівінська А.С. Демографічні особливості формування етнокультурних ландшафтів Поділля та їх збереження. *Етнокультурне ландшафтознавство: теоретичні та прикладні аспекти: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю) (м. Вінниця, 28-29 травня 2018 р.)*. Відп. ред. В.М. Воловик. Вінниця, 2018. С. 26-32.

52. Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? *Збірник вибраних матеріалів* / [за ред. М.П. Стеценка, Ф.Д. Гамора]. Львів: «Тиса», 2017. 238 с.

53. Гура О.Л., Бобівський В.А. Стратегія розвитку підприємств в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 175-181.

ДОДАТОК А

Декану факультету економіки та менеджменту

Олейнікову О.А.

Студента групи МПДзм-19

Залялова І.Н.

(П.І.Б.)

Спеціальності 073 Менеджмент

З А Я В А

Прошу затвердити тему дипломної роботи

Стратегія розвитку ландшафтних парків Донецького регіонуі призначити науковим керівником доц. кафедри УФЕБ, к.е.н., доц
Антоненко В.М.

Дата _____ Підпис _____

Згода наукового керівника

дипломної роботи _____

(підпис, дата) (П.І.Б.)

Висновок кафедри

Тему випускної кваліфікаційної роботи затвердити.

Наказ № 80

від "12 " лютого 2021 року

Завідувач кафедри _____

(підпис, дата)

. Попова О.Ю.

(П.І.Б.)

ДОДАТОК Б

Перелік зауважень щодо оформлення роботи

Означення документа	Документ	Умовна відмітка	Зміст зауваження

Дата _____ Підпис _____

ДОДАТОК В
Довідка про впровадження